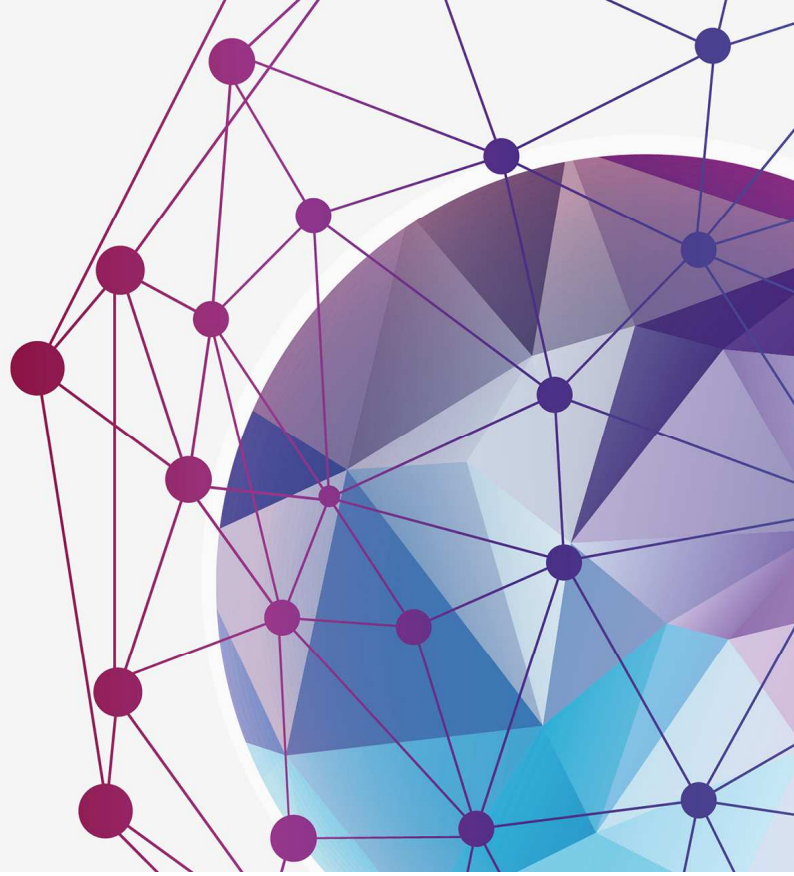

udaltop

UDALETAKO
EUSKARA
ZERBITZUEN
TOPAKETAK

IZENBURUA:

Hobetu daiteke EAeko Udal Legea
Udalek lana euskaraz egin dezaten?

EGILEA:

Iñigo Urrutia Libarona (UPV/EHU)

DATA:

2015/04/28

Aurkibidea

1. Helburua	4
2. Hizkuntza ofizialtasun bikoitza: abiapuntua eta helmuga?	4
2.1. Ofizialtasun bikoitza eta hizkuntza erabilera	6
2.2. Euskal Autonomia Erkidegoko sistema hizkuntzen erabilerari dagokionez ...	7
3. Parametro berriak: hizkuntza ofizialen arteko saihestezineko orekaren printzipioa ...	9
3.1. Saihestezineko oreka eta hizkuntza baten lehentasuneko erabilera	9
3.2. Jakinarazpenak hautatutako hizkuntzan jasotzeko eskubidea inolako formaltasun ez baldintzarik eskatu gabe	11
4. Udal Lege proiektuaren azterketa	12
4.1. Euskara hizkuntza ofiziala izateaz gain “berezko hizkuntza” ere bada	13
4.2. Barne dokumentuak euskaraz, guztiak?	16
4.3. Lan hizkuntza eta komunikazioetarako hizkuntzak	21
4.4. Euskararen erabilerarekiko udal-eskumenak (eskumena bai baina betebeharririk ez?)	24
4.5. Hizkuntza paisaian “elebitasuna” edo “euskaraz behintza”?	26
4.6. Hizkuntza eskumenak baliatzeko tresnak eta teknikak	26
4.7. Administrazioen arteko harremanak (akordioen beharra)	27
4.8. Udal langileak eta euskara	28
4.9. Proiektuan jaso gabe geratu diren gaiak	29

1. Helburua

Honako galdera honi erantzuna bilatzea egokitu zait: “Hobetu daiteke EAEko Udal Legea Udalek lana euskaraz egin dezaten?”. Aztertze eskatu didaten gaia beste modu honetan ere adieraz daiteke: euskaraz lan egiterakoan udalerriek dituzten erronka eta beharriari begira Udal Legearen proiektuak erantzun egokiak eskaintzen ote ditu? Ez dut jardungo, beraz, Udal Legearen proiektuaz modu orokorrean, gai konkretu batez baizik: udalerrietan administrazio jardura euskaraz burutzeko berme nahikorik aurreikusi ote diren jorratuko dut.

Antolatzaileek ezarri didaten izenburuak udal lege proiektuari buruzko azterketa kritikoa egitera zuzentzen nau, hortaz, arautu dena hobetze aldera proposamen batzuk luzatzera ausartuko naiz. Aitortu behar dut eginkizun hau zailtasunez beterikoa dela, ez bakarrik nire gaitasun mugatuagatik edota hobetzeak, berak, duen karga subjektiboagatik, zein tokian-tokiko ezaugarri soziolinguistikoen arabera hobetzeaz zer ulertu behar den gauza desberdina izan daitekeelako, baizik eta hobekuntza oro bere testuingurua eskatzen duelako, bereziki lege gaiez jarduterakoan. Hots, hobekuntzak bilatze aldera, planteamenduetatik bat Estatuko marko juridikoak eta jurisprudenziak ezarri dituen mugetara ahalik eta gehien hurbiltzea izango litzateke. Bereziki, horretan saiatuko naiz lan honetan, lege proiektuak osatu gabe utzi dituen zirrikituak estaltze aldera eta euskararen berreskurapen osotik gertuen izan daitezkeen planteamenduak mahaigainertzeko intentzioz. Ordea, beste planteamendu bat zera izan daiteke: EAEko udalerriek behar dutenari begira jartzetik abiatuz, aztertzea zein lege edo marko beharko genukeen, euskara udalerriko erabilera normaleko hizkuntza izan dadin, betiere euskararik ez dakitenean hizkuntza eskubideak errespetatuz. Bigarren planteamendu honek zenbait lege-paradigma aldatzea eskatzen ditu, udal testuingurua gaudituko luketen paradigmatik hain zuzen ere; edozelan ere, bide horretatik ere zertzelada batzuk marrazten saiatuko naiz.

Lanaren helburua, funtsean, bikoitza da: alde batetik, Administrazioetan berezko hizkuntza (hizkuntza propioa) normaltasunez erabil ote daitezkeen aztertzea, gaiari buruzko azken jurisprudenziak ezarri dituen mugetan erreparatuz, eta bestetik, Udal Lege proiektuak euskara udaleko hizkuntza erkidea (normala edo orokorra) bihurtzeko aurreikusi dituen aukerak aztertuko ditugu. Horretarako Lege proiektuak aurreikusi dituenak, zein arautu gabe utzi dituenak azalarazten saiatuko naiz.

Lan honetan jarraituko dudana eskema metodologikoak, funtsean, hiru atal izango ditu: lehenbizi, hizkuntza ofizialtasun bikoitzaren hedapenez jardungo dut; bigarrenik, Konstituzio Auzitegiak 2010. urteaz geroztik abiarazi duen jurisprudenzia berriak dakartzan paradigma aldatetan erreparatuko dugu, euskaraz lan egiterakoan udalerrietan planteatzen ohi diren arazo juridikoekin erkatuz, eta hirugarrenez, Udal Lege proiektuak aurreikusi dituen ezarpenak aztertuko ditugu, udalerriei euskaraz funtzionatzeko babes nahikoa eskaintzen ote dien ebaluatzeko; tarteka, proiektuak jaso dituen artikulak hobetze aldera proposamen batzuk egingo ditut.

2. Hizkuntza ofizialtasun bikoitza: abiapuntua eta helmuga?

Gaia bere neurrian koka dezagun, Konstituzio espainiarrak agertzen duen hizkuntza ofizialtasun sistemari erreparatetik abia gaitezen. Ezaguna denez, Konstituzioaren 3 artikulua, bere lehen paragrafoan, gaztelera Estatuko hizkuntza ofiziala dela ezarri du, espainiar guztiak berau ezagutzeko betebeharra eta erabiltzeko eskubidea dutela gaineratuz. Bigarren paragrafoak gainerako hizkuntzez dihardu, Autonomia Erkidegoetako lurraldearen barne ofizialak izango direla ezarri, Autonomia Estatutu bakoitzak arau dezakeenaren arabera. Konstituzioko 3.2 eta Gernikako Estatuaren 6.1 artikuluetan ezarritakoaren itzalez, EAEn euskara berezko hizkuntza (hizkuntza propioa) izateaz gain hizkuntza ofiziala ere bada, gaztelerekin batera.

Konstituzioko 3 artikulua eraginez esan daiteke, **orokorrean edo termino estrukturaletan, gaztelerearen nagusitasuna ezarri** dela. Gailentasun juridiko horrek lau isla nagusi ditu:

- 1- Gaztelera hizkuntza bakarra duten Estatuko eremu geografikoetan lurraldetasun printzipioa hertsiki aplikatzen da.
- 2- Hizkuntza propio edo berezko hizkuntzadun eremuetan pertsonaltasun printzipioa dugu indarrean. Eremu horietan bi hizkuntza ofizial elkar bizi dira eta ofizialtasun bikoitzaren ondorioz hizkuntza ofizialetatik bat aukeratzeko eskubide publiko subjektiboa sortzen da. Konstituzio araubidearen indarrez ez dago **berezko hizkuntzei lurraldetasun printzipioa aplikatzerik**; hots, euskara hizkuntza ofizial bakarra izango den lurralderik ezin ezar daiteke. Euskara hizkuntza ofizial den eremu guztietan, gaztelera ere hizkuntza ofizial izango da, euskararekin batera. Beraz, lurralde horietan gaztelera zein euskara erabili nahi dutenen hizkuntza eskubideak eraginkorki bermatu beharko dira.
- 3- Konstituzioak gaztelera jakiteko betebeharra ezarri du, eta horren itzalez espainiar guztiak gaztelera ezagutzen dutenaren presuntzioa dago. Presuntzio horretan oinarrituz Administrazioek gaztelereaz jardun ahal izango dute. Aldiz, Autonomia Erkidegoetako berezko hizkuntzak jakiteko betebeharririk ezin ezar daiteke, Konstituzioa muga baita horretarako. 2006ko Kataluniako Estatu berriak katalanera jakiteko betebeharra ezarri zuen, eta hona Konstituzio Auzitegiak esandakoa:

El deber constitucional de conocimiento del castellano, antes que un deber “individualizado y exigible” (STC 82/1986, FJ 2) de conocimiento de esa lengua, es en realidad el contrapunto de la *facultad del poder público de utilizarla como medio de comunicación normal* con los ciudadanos sin que éstos puedan exigirle la utilización de otra ...para que los actos de imperium que son objeto de comunicación desplieguen de manera regular sus efectos jurídicos. En el caso de las lenguas cooficiales distintas del castellano no existe para los poderes públicos una facultad equivalente... El art. 6.2 EAC sería inconstitucional y nulo en su pretensión de imponer un deber de conocimiento del catalán equivalente en su sentido al que se desprende del deber constitucional de conocimiento del castellano¹

¹ Konstituzio Auzitegiaren Epaia (KAE) 31/2010, 14 zuzenbide oinarria (letra etzanda gehituta dago). Halere, Konstituzio Auzitegiak ez zuen Kataluniako 6.2 artikulua konstituzio-kontraktatzat deklaratu. Hori egin gabe, artikulua hedapen interpretatiboa zedarritu

Adierazpen horretan Konstituzio Auzitegiak gaztelaren aldeko desoreka baieztatu zuen. Konstituzio Auzitegiak gaztelera jakiteko betebeharrak konstituzionala ofizialtasunaren ohiko eragin batekin lotu zuen (bere hitzetan: *la facultad del poder público de utilizarla como medio de comunicación normal con los ciudadanos sin que éstos puedan exigirle la utilización de otra*). Ahalmen hori, esan bezala, hizkuntza ofizialtasunari lotu behar zaion eragina da, baina Konstituzio Auzitegiaren interpretazioaren arabera, gaztelarentzat soilik gorde da, "gaztelera jakiteko betebeharrak"rekin lotuz.

4- Estatuko egitura politiko eta administratiboetan elebakartasuna aplikatzen da. Erakunde zentraletan hizkuntza propioak erabat gutxietsiak daude, erabilera ofizial gutxi batzuk aitortuak izan badira ere (eskatzeko eskubidea / Senatuko zenbait agerraldietan / administrazio erregistroetan hizkuntza (ko)ofizialak baliatzeko ahalmena / administrazio elektronikoa baliatuz hizkuntza (ko)ofizialak erabiltzeko ahalmena...).

Lau ezaugarri horiekin batera, azpimarra dezagun Konstituzio espainiarraren 3. artikuluko 3. paragrafoak betebeharrak orokor bat ezarri duela, hots hizkuntzak eta hizkuntza-aldareak begirunez hartu eta babestu behar direla aginduz.

Laburbilduz, Konstituzioak hizkuntza aniztasunari eskaini dion tratamendua bi baliabideen bitartez gauzatu da: alde batetik **ofizialtasuna** aitortuz, hizkuntza propioei dagokienez geografikoki zein kompetentzialki hura zedarriz. Hots, batetik, berezko hizkuntzen ofizialtasunak Autonomia Erkidegoen lurraldeetara hedatzen da, bertan kokatuta dauden erakunde guztietan eraginak sortuz, eta bestetik, Konstituzioak jaso duen zedarrizte kompetentzialaren arabera, euskararen ofizialtasuna Autonomia Estatuak ezartzen duenaren arabera izango da. Konstituzioak aurreikusitako bigarren baliabidea, hizkuntza aniztasuna sustatzeko **betebeharrak orokor** bat agintzea izan da (botere publiko guztiei dagokiena, Erkidegoko erakundeak direla zein Estatuko erakundeak direla) hizkuntza aniztasuna begirunez hartu eta babestu dezaten.

Oinarri juridikoa duen hizkuntzen arteko trataera desorekatu horrek isla soziolinguistikorik ere badu. Hona hemen tratamendu juridikoak sortarazten dituen **eragin soziolinguistikoak**:

- Estatuko botere publiko zentraletan harremanak izateko: euskara jakitea **ez da erabilgarria**.
- Erkidegoan dauden botereekin harremanak izateko: euskara jakitea **ez da ezinbestekoa**, gaztelera jakitea bai, ordea.

Hori horrela izanik, euskara bezalako hizkuntza gutxituen normalizazio prozesuei erronka gogorak planteatzen zaizkie, berezko hizkuntza udal funtzionamenduko hizkuntza normala bihurtzeko bidean, gaztelaren ofizialtasunari oztopo izan gabe.

2.1. Ofizialtasun bikoitza eta hizkuntza erabilera

Sistemaren oinarrietara bueltatuz, EAEn pertsonaltasun printzipioa dugu aplikagarri. Pertsonaltasun printzipioa aplikagarri izanik, zailtasun juridikoak sortzen dira berezko hizkuntzari administrazio jardueretan erabateko lehenetasuna eskaintzeko, baina **pertsonaltasun printzipioak ez du errotik baztertzen berezko hizkuntzaren bitartez jarduera publiko normalizatua**. Berezko hizkuntza, hizkuntza bakarra bihurtzeko ezin daitezkeen arren, nolabaiteko

---

zuen, adieraziz hezkuntza arloan eta funtzionarioen arloan katalanera ezagutzeko betebeharrak izan daitezkeela, baina inola ere ez katalanera ezagutzeko betebeharrak orokorrik.

lehentasuna eskaintzeko aukera juridikoak egon, badira, normalizazio prozesuari egokituak. Lan honetan aukera juridiko horiek zein diren eta zein muga dituzten argitzen saiatuko gara.

Ikuspegi juridikotik abiatuta, hizkuntza, administrazio-egintza eta jardueren elementu formal bat besterik ez da, elementu instrumentala esan genezake². Hizkuntza ofizialtasunak, formalki baliozkoa bihurtzen du dena delako egintza edo jarduera. Hots, hizkuntza bat ofizial deklaratu izan bada, juridikoki horrek adierazten duena da hizkuntza horretan burututako jarduerak erabateko baliozkotasuna izango dutela (hizkuntzari dagokionez behintzat) eta eragin juridikoak sortarazi behar dituztela³. Hizkuntza ofizial bat bakarra den kasuetan, hizkuntza hori baliatu behar da. Aldiz, bi hizkuntza ofizial direnean, horietako bakoitza da ofiziala, eta ez dago ezertan biak elkarrekin erabili beharrik dena delako jarduera eragin juridikoak sortaraz dezan. Ofizialtasun bakoitzak ez du erabilera elkarturik ezinbestean eskatzen, hizkuntza bakoitza, bere aldetik, ofiziala baita. Beste modu batez adieraziz, ofizialtasuna ez da lotu behar testu elebidunekin edo erabilera elkartuarekin, bestela hizkuntza bakoitzaren ofizialtasuna, bera, zailantzan jarriko genuke.

Konstituzio Auzitegiak hizkuntza ofizial bakar baten erabileraz behin baino gehiagotan jardun du, zera adieraziz:

“Si es inherente a la cooficialidad el que, en los territorios donde exista, la utilización de una u otra lengua por cualquiera de los poderes públicos en ellos radicados tenga en principio la misma validez jurídica, la posibilidad de usar solo una de ellas en vez de ambas a la vez, y de usarlas indistintamente, aparece condicionada, en las relaciones con los particulares, por los derechos que la Constitución y los Estatutos les atribuyen” (KAE 82/1986, 3 ZO)

Paragrafo horretan Konstituzio Auzitegiak adierazten diguna zera da: administrazio jarduera bat baliozkoa izan dadin eta eragin juridikoak sor ditzan **bi hizkuntza ofizialak ez direla ezinbestean elkarri lotuta etorri behar**. Hizkuntza ofizialetatik bat erabil daiteke, betiere norbanakoen hizkuntza eskubideak errespetaturik. Konstituzio Auzitegiak ideia bera modu argiagoan eman zuen Epai berean:

“la utilización por los poderes públicos de una sola de las lenguas cooficiales puede hacerse indistintamente, por propia iniciativa o incluso a elección de los interesados, cuando así se regule, siempre que no se lesionen los derechos de ningún interesado que pueda alegar válidamente el desconocimiento de la lengua utilizada, lo que sólo puede hacerse respecto de lengua distinta del castellano. El que todo el procedimiento pudiera realizarse en euskera, es consecuencia natural del carácter oficial de esta lengua en la Comunidad Vasca, que conlleva la eficacia, en su ámbito, de las actuaciones realizadas en la misma” (KAE 82/1986, 9 ZO)

² Horrez gain hizkuntza oinarrizko eskubideak gauzatzeko bitartekoa da. Perspektiba horri begira esan daiteke oinarrizko eskubideek hizkuntza edukia dutela, hots hizkuntza eduki hori kaltetuz ezker oinarrizko eskubidea bera kaltetuta geratuko litzateke. Adibidez, epaitegietan auziperatuak eskubidea izan behar du bertan adierazten diren gauzez jabetzeko, defentsa egokia prestatze aldera; hizkuntza oztopo bada auzitegian adierazten direnak ulertzeko, “defentsa eskubidea” bera kaltetuta geratuko litzateke. Beste adibide bat hezkuntza eskubidea izan daiteke, oinarrizko eskubide hau kaltetua geratuko litzatekeelako ikasleak ulertzen ez badu irakasleak erabiltzen duen hizkuntza; halakoetan ez legoke transmisiorik eta hezkuntza eskubidea ez litzateke errespetatuko.

³ KAE 82/1986 “es oficial una lengua, independientemente de su realidad y peso como fenómeno social, cuando es reconocida por los poderes públicos como medio normal de comunicación en y entre ellos y en su relación con los sujetos privados, con plena validez y efectos jurídicos” (2 ZO).

Auzitegi Gorenak ere bide beretik zera adierazi du: “*el bilingüismo no supone la obligación de todas las Administraciones Públicas de producir en las dos lenguas la totalidad de sus actuaciones*”⁴. Ondorenez, hizkuntza ofizial bakar batean buruturiko jarduerak baliozkoak dira erabat.

Halere, aipatu **jurisprudentzia ez da EAEn aplikagarria suertatu**. Horren **arrazoiak**, nire ustez, hiru hauek dira: a) Euskararen erabilerari nolabaiteko lehentasuna eman nahi bazaio, juridikoki elementu bereizgarriren bat identifikatu beharko genuke. Ofizialtasuna ezin daiteke elementu bereizgarria izan, euskara ofiziala baita gazteleraz bezala. Elementu bereizgarria Autonomia Estatutuko 6. artikulua aipatzen duen “berezko hizkuntza” izan daiteke, euskarari gorde zaiona hain zuzen ere. Halere, berezko hizkuntzaren kontzeptua ez da eduki juridikoz bete; hots, ez da kontzeptu hori garatu Katalunian bezala, eta horrek ofizial diren hizkuntzen arteko oreka bermatzea ekarri du. Edozelan, gero ikusiko dugunez, Konstituzio Auzitegiak berezko hizkuntzaren kontzeptuari Katalunian eman zaion irakurketa, nolabait ere neutralizatu du. b) Legearen indarrez, gaur egun, erabilera simetrikoa da arau nagusia. c) Euskal Erkidegoko Auzitegi Nagusiaren jurisprudentzia bereziki murriztailea izan da, hizkuntzen ofizialtasun bikoitzaren erregimena interpretatzerakoan. Hurrengo epigrafean faktore horiek garatuko ditugu.

2.2. Euskal Autonomia Erkidegoko sistema hizkuntzen erabilerari dagokionez

Euskal Autonomia Erkidegoko udalerrien hizkuntza erabilera sistema, gaur gaurkoz, Euskararen Erabilera arautzen duen azaroaren 24ko 10/19982 Oinarrizko Legeak (Euskararen Legeak) ezarri du. Administrazioetan **euskararen erabilpenari dagokionez**, Euskararen Legeak hiru gauza desberdin arautu ditu:

- Lehenbizi, norbanakoei aitortutako **hizkuntza eskubideen planoa** dugu. Honi dagokionez, hizkuntza aukeraketa eskubidea aitortu ez ezik, Administrazioari beharra ezartzen zaio norbanakoaren hizkuntza aukeraketara egokitzeko (6.1 art). Hizkuntza aukeratzeko eskubidea ofizialtasun bikoitzaren ondorio zuzena da, norbanakoen esku dagoena, eta EAEn kokatuta dauden administrazio guztietan balia daitekeena. Plano honek bi hizkuntza ofizialei begira berdin funtzionatu behar luke.
- Bigarrenez, administrazio **prozedurek aplikagarri duten hizkuntza araubidea** daukagu. Udalerrien kasuan, bigarren plano hau Euskararen Legeko 6.2 artikulua bitartez arautu da. Bere indarrez, pertsona batek baino gehiagok esku hartzen duen espediente edo prozeduretan, alde biek adostasunez erabaki dezaten hizkuntza erabiliko dute botere publikoek⁵. Hots, udal administrazioek tramitatzen dituzten prozedurak euskaraz edo gazteleraz egin beharko dira, **interesdun diren pertsonen baliatzen duten hizkuntza-aren arabera**.
- Eta hirugarrenez, **Administrazio jardueren planoa** dugu. Bigarren plano honi dagokionez Euskararen Legeak, EAEn lurralde osoaren barrena dauden ezberdintasun soziolinguistikoak kontutan izanik, erregimen erkide (comun) bat aurreikusi zuen – berau orokorrean aplikatzeari begira- (8.1.eta 2) eta baita erregimen berezi bat ere (8.3) – euskaldunenak diren guneeetan aplikatzeari zuzenduta. Esan behar da bikoiztasun honek Gernikako Estatutuak, bere 6 artikuluan, euskararen ofizialtasuna arautzerakoan ezartzen duen parametro bati erantzutera zetorrela. Hots Estatutuko 6.2 artikulua Erakunde Erkideei ahalmena aitortzen dizkie hizkuntza ofizialen erabilpena arautzeko “betiere Euskal Erkidegoan dagoen aniztasun sozio-

⁴ Auzitegi Gorenaren Epaiak 1966ko martxoaren 26koa eta 1997ko apirilaren 15ekoa.

⁵ 10/1982 Legea, azaroaren 24koa, euskararen erabilera normalizatzeko oinarrizkoa, bere 6.2 artikuluan bigarren esaldi bat zeukan, honakoa xedatuz: “adostasunik ez badago, espedienteari edo prozedurari hasiera eman dion pertsonak aukeratutakoa erabili-

linguistikoa kontutan hartuz”. Bi hitzetan, EAEko errealitate soziolinguistiko aniztetik abiatuak legeak sistema dual bat arautu zuen:

Arau nagusitzat hartu dena zera izan da: Administrazioek burutzen dituzten jarduera guztietan bi hizkuntzak elkarrekin baliatu behar dira. Horrela, arau-xedapenak, ebazpen ofizialak, egintzak, baita administrazioaren jakinarazpen eta adierazpenak ere **bi hizkuntzetan idatzita egon beharko dute, salbu eta interesdun partikularrek Autonomia Erkidegoko hizkuntza ofizialetako bat berariaz erabiltzea aukeratzen badute**. Erregimen nagusia: erabilera elkartua da (bi zutabeetako eredua, alegia), eta salbuespena, aldiz, erabilera bakarra, norbanakoaren esku dagoena.

Erregimen berezia 8.3 artikulua jaso zuen, gunerik euskaldunenetan aplikagarria izan zedin, euskara hutszko jarduerak aintzatetsiz⁶. EAEn sistema berezitzat hartu zena Galizia eta Katalunian sistema erkide bezala hartu zen, Auzitegi Gorenaren babesak jasoz⁷. Halere, ezaguna denez, Konstituzio Auzitegiak Euskararen Legeko 8.3 artikulua konstituzio-kontraktatzat jo zuen⁸.

Euskararen Legeak bere **8.3 artikuluan aurreikusi zuen erregimen berezia deuseztatu ondoren, indarrean geratu den erregimen bakarra erregimen orokorra da: bi hizkuntzen erabilera elkartua** eskatzen duena alegia. Lege aginduz, botere publikoen egintza guztiak elebidun izan behar dute **baliozkoak izan daitezten**. Hizkuntza ofizial bakar bat erabil dadin baldintza bat eskatzen da: hiritar interesdunek hizkuntza ofizial bat bakarra erabil dadila aukeratzea.

Sistema hori zurrunezia da euskaldunenak diren gune soziolinguistikoentzat. **Udalerrri euskaldunentzat Euskararen Legea oztopo bihurtu da**. Hizkuntza araubideak errealitate soziolinguistikora egokitzeko premia du. Izan ere, erabat euskaldunak diren udalerrietan euskararen erabilerak bizitasun handiena du, Administrazioa eta interesdunen artean komunikazio tresna eraginkorra izanik gaztelaren laguntzaren beharrik gabe, betiere gaztelera erabili nahi (edo behar) duten pertsonen eskubideak bermatuz. Ondorioz, 8.3 artikulua deuseztatu ondoren, euskarazko jarduerak babesgabe edo estaldurarik gabe geratu dira. Hortaz, euskarazko udal jarduerak lege estaldura edo habilitazioaren premia dute.

3. Parametro berriak: hizkuntza ofizialen arteko sai- hestezineko orekaren printzipioa

---

ko da, beti ere, bakoitzak nahi duen hizkuntzan informazioa jasotzeko duen eskubidea gora behera”. Esaldi hau konstituzio-kontraktatzat jo zuen Konstituzio Auzitegiak 82/1986 Epaian, ekainaren 26koa.

⁶ Euskararen erabilera normalizatzeko oinarritzko Legeko 8.3 artikulua zera jaso zuen: “Aurrekoan agindukakoa gora behera, herri-aginteek euskara bakarrik erabili ahal izango dute toki-administrazioaren esparruan baldin eta, udalerrriaren ezaugarri soziolinguistikoak direla-eta, herritarren eskubideak kaltetzen ez badira”.

⁷ Hona hemen Auzitegi Gorenak esandakoa bere 2000ko irailaren 25eko Epaian: “cabe que por ley autonómica resulte un uso prioritario del gallego, siempre que se respeten los límites que representa el modelo lingüístico constitucional... y, por tanto, el derecho de todo ciudadano a usar el castellano tanto en sus relaciones con los poderes públicos –incluyendo la facultad de solicitar traducción al castellano cuando se alegue incompreensión del gallego- como en su participación, en condiciones de igualdad, en los asuntos y funciones públicas” (7. Z.O.).

⁸ Hona hemen Konstituzio Auzitegiak baliatu zuen argumentazioa: “la exclusión del castellano no es posible porque se perjudican los derechos de los ciudadanos, que pueden alegar válidamente el desconocimiento de la lengua cooficial... El art. 8.3 viene a ser inconstitucional por infracción de lo dispuesto en el art. 3.1 de la CE, en relación con la no existencia del deber de conocimiento del euskera en zona alguna del territorio del Estado, que resulta del art. 6 EAPV” (KAE 82/1986, 10 Z.O.).

Berriki, Kataluniako Estatuari buruzko 31/2010 Epaian, Konstituzio Auzitegiak hizkuntza erregimenaren interpretazioari **parametro berriak** ezarri dizkio. Bi dira une honetan azpimarratzea interesatzen zaizkigun berrikuntzak: saihestezineko orekaren printzipioa eta norbanakoek jaso behar dituzten komunikazioen hizkuntza erregimena. Azter ditzagun banaka.

3.1. Saihestezineko oreka eta hizkuntza baten lehentasuneko erabilera

Epai honek Kataluniako Estatuak aintzatesten duen “berezko hizkuntza”ren hedapenaz jardun zuen. Ezaguna denez, Kataluniako Estatuak, bere 6 artikuluan, hizkuntza propioaren kontzeptua garatu zuen, 1989ko Hizkuntza Politikari buruzko Legeak aurrez ezarritakoa Estatura eramanez. Estatuaren 6.1 artikulua araberan, Katalanera Kataluniako berezko hizkuntza bezala “*bai herri-administrazioetan bai Kataluniako herri-komunikabideetan katalana ohiko hizkuntza eta lehentasuneko hizkuntza*” gisa konfiguratu zen.

Konstituzio Auzitegiaren arabera, katalanera lehentasuneko hizkuntza izango dela adieraztea konstituzioz-kontrakoa da, izan ere:

*el concepto de “preferencia”, por su propio tenor, ... implica la primacía de una lengua sobre otra en el territorio de la Comunidad Autónoma, imponiendo, en definitiva, la prescripción de un uso prioritario de una de ellas, en este caso, del catalán sobre el castellano, en perjuicio del **equilibrio inexcusable** entre dos lenguas igualmente oficiales y que en ningún caso pueden tener un trato privilegiado.* (14 ZO)

Adierazpen horren ondorioz hizkuntza ofizialen arteko saihestezineko orekaren printzipioa konfiguratu zen. Konstituzio Auzitegiaren arabera, saihestezineko orekaren printzipioa ofizialtasun bikoitzaren ondorioz sortutako printzipioa da. Berez, ofizialtasun bikoitzak dakarrena **hizkuntza ofizialen arteko berdintasuneko** egoera da, biak berdin baitira ofizial. Edozelan ere, planteamendu honek sortarazten duen galdera da, Konstituzio Auzitegia ez ari ote den ofizialtasun planotik harantzago, administrazioetako **barne erabileran** sartzen ari.

Saihestezineko orekaren printzipioak bestelako zalantza batzuk sortarazten ditu, hala nola: Zein testuingurutan bilatu behar da saihestezineko berdintasuna? Hizkuntzen arteko orekaz jardutea zaila da indar etnolinguistikor horren desberdina duten hizkuntzez jarduterakoan. Testuinguruari dagokionez interesgarria da erreparatzea Giza Eskubideen Komiteak *Ballantyne, Davidson, McIntyre v. Canada* ebazpenean Kanadako testuinguruan ingelesak zein frantsesak zuten garrantzia kontutan hartu zuen frantsesezko errotulazioa eskatzen zuen Quebec-eko araubidearen arrazoizkotasuna neurtzeko, ez Quebec-eko probintziaren barrena hizkuntza batak eta besteak duten egoera erlatibo. Bigarrenez, saihestezineko orekaren printzipioa ez da neutrala, hizkuntzen errealitateak ez baitira berdinak: hizlari kopuruaren ikuspegitik ezta hizkuntzek betetzen dituzten funtzioen ikuspegitik ere. Gaztelerarekin beren ofizialtasunak konpartitzen dituzten gainerako hizkuntzak, hizkuntza ez normalizatuak dira, hainbat gizarte funtzioetan erabilera baxua baitute, hala nola justizian, harreman sozioekonomikoaren arloan, zineman, teknologia berrietan, komunikabideetan... Eta hirugarren zalantza da jakitea nori dagokion frogatzea hizkuntzen arteko desoreka desagertu egin dela, eta beraz, berdintasuneko hizkuntza politika aplikatzeari ekin behar zaiola, babes bereziarekin (normalizazio politikarekin) bukatuz.

Konstituzio Auzitegiak saihestezineko orekaren printzipioa ezarri ondoren, berau **malgutzeko bideak** zabalik utzi zituen honakoa adieraziz:

“sin perjuicio... de la procedencia de que el legislador pueda adoptar, en su caso, las adecuadas y proporcionadas medidas de política lingüística tendentes a corregir, de existir, situaciones históricas de desequili-

*brío de una de las lenguas oficiales respecto de la otra, subsanando así la posición secundaria o de postergación que alguna de ellas pudiera tener*⁹.

Ondorioz, Konstituzio Auzitegiak ezarritako doktrinari jarraiki, **hizkuntza normalizazio prozesuak bide eman diezaioke berezko hizkuntzaren aldeko tratamendu asimetrikoari**. Lehentasun edo neurri positibo horiek ez dute beren jatorria “berezko hizkuntzaren” kontzeptuan, normalizazio prozesuan baizik.

Hizkuntza ofizialen arteko saihestezineko orekak izaera juridikoa du; baina printzipio hori aplikatu behar da hizkuntza ofizialen egoera erabat desorekatua den testuinguru batean (arrazoi historiko, politiko, sozioekonomiko eta soziolinguistikoak tarteko). Berezko hizkuntzaren ofizialtasun formalak ez dator bat bere egoera errealekin, ezta estatuko hizkuntza ofizialak duen estatus mailarekin ere. Berdintasun printzipioaren aurpegi formalaz haratago, bere **aurpegi materiala** aintzat hartuz, egoera desorekatuan dagoen hizkuntzaren aldeko neurriak hartzeko beharra dago. Hori da, hain zuzen ere, hizkuntza normalizazioa, bere helburua, ofiziala den berezko hizkuntzaren erabilera normalizatu lortzea delarik. Konstituzio Auzitegiak berezko hizkuntza sustatze aldera neurriak hartzea ahalbideratu du, betiere normalizazio prozesuen arabera. Neurri horiek **test bikoitza gainditu beharko dute**, arrazoizko neurriak izan beharko dira eta proportzionatuak bermatu nahi den. Euskararen aldeko sustapen politika Auzitegien **kontrol-pera eraman** da, proportzionaltasuna, berriz ere, “susmopear” jarriz.

3.2. Jakinarazpenak hautatutako hizkuntzan jasotzeko eskubidea inolako formaltasun ez baldintzarik eskatu gabe

Konstituzio Auzitegiak, saihestezineko printzipioaz gain, beste muga bat ezarri dio hizkuntza normalizazio prozesuari, honakoa esanez:

*las entidades públicas, instituciones y empresas a que el precepto se refiere, pueden utilizar la lengua catalana con normalidad, sin perjuicio de poder utilizar también con normalidad el castellano, en sus relaciones internas, en las relaciones entre ellas y en sus comunicaciones con los particulares, siempre que se arbitren los mecanismos pertinentes para que el derecho de los ciudadanos a recibir tales comunicaciones en castellano pueda hacerse efectivo sin formalidades ni condiciones que redunden para ellos en una carga u obligación que les constituya en la posición de sujeto activo en sus relaciones con la Administración pública*¹⁰.

Argi dago, edozein dela administrazioek beren jarduera arruntetan eta barne prozeduretan baliatzen duten hizkuntza, interesdunen esku dagoen hizkuntza hautatzeko eskubidea bermatu behar dela. Edozelan ere, hitz horiekin pausu bat haratago egiten dela dirudi, interesdunak bere hizkuntza aukera zein den administrazioari adierazi behar ez diolakoan. Gero ikusiko dugunez, Euskadiko Udal Lege proiektuak ere klausula hori jaso du bere 6.3 artikuluan.

Adierazpen horren **esanahia ulergaitza da**. Konstituzio Auzitegiak bi hizkuntzen erabilpen elkartua inposatzen ez badu, eta horietariko bakar baten erabilera Konstituzioaren arabera kotzat jo bada, kontraesankorra dirudi batetik esatea, jakinarazpenak norbanakoek nahi duten hizkuntzan jaso behar dituztela, eta bestetik **hizkuntza aukeraketa zein den adierazi behar ez dutela**.

⁹ *Ibid.* (KAE 31/2010, 14 Z.O.).

¹⁰ *Ibid.* (KAE 31/2010, 14 Z.O.).

Konstituzio Auzitegiaren hitzak gaztelera aipatzen badute ere, planteamendua hizkuntza ofizialen arteko saihestezineko orekan oinarritzen denez, bi hizkuntzei aplikagarri zaizkiola ulertu beharko litzateke. Hori horrela izanik, Estatuko Administrazio periferikoak ere asmatu beharko luke zein den interesdunak erabili nahi duen hizkuntza, honek ezer ere adierazi gabe.

Troinu hori askatzeari begira zenbait parametro kontutan izan behar ditugu:

1. Argi dago hizkuntza bakar batean egindako jardueraren baliozkotasuna ezin baldintza daitekeela beste hizkuntzaz lagunduta etortzeko beharrezkin.

2. Norbanakoak erabili nahi duen hizkuntzak ez du prozedura hizkuntza ezertan baldintzatzerik. Hori legegileak aukera dezakeen bideetatik bat baino ez da (Euskararen Legeko 6.2 artikulua bereganatu duena, hain zuzen ere), baina Konstituzioaren arabera ez da bide bakarra. Prozedura hizkuntza norbanakoak erabiltzen duen hizkuntzarekin bat etor daiteke edo ez. Hots, barne erabilera eta kanpo erabilera bereiz daitezke. Administrazioak bere barne jardueretan zein hizkuntza erabili behar duen arau daiteke. Aldiz, kanpo erabilpenari dagokionez, interesdunen hizkuntza aukeraketa errespetatu behar da. Izatez, legearen indarrez, Estatuko Administrazioaren esparruan prozedura hizkuntza eta jakinarazpenetarako hizkuntza ez dute beti bat etortzen. Legeek ez dute bi hizkuntzen erabilera orekatua eskatzen. Adibidez 30/1992 Legeko 36 artikulua indarrez, Estatuko administrazio periferikoak izapidetzen dituen espedienteak hizkuntza bat bakarrean gauzatu behar dira, dela gaztelera, dela euskara. Prozeduratan bi alderdi badira eta hizkuntza ofizial desberdina erabiltzen badituzte, espedientea ez da bi hizkuntzetan izapidetuko, gaztelera baizik, eta jakinarazi beharrekoak bakoitzak hautatuko hizkuntzan gauzatu behar da.

3. Auzitegiak “carga” hitza erabiltzen duenean, zentzu indartsuan erabiltzen du (ez dio erreferentziarik egiten ezerosotasun arinei). Hots, interesdunak jakinarazpena gaztelera jaso nahi baina administrazioak euskaraz helarazten badio, ezerosotasun bat sor daiteke, baina zalantzarik da hori kargatzat har genezakeen.

4. Kanpo harremanei dagokionez, Administrazioak adi egon beharko du interesdunek erabili nahi duten hizkuntza zein den asmatzeko. Eta hori interesdunek burutzen dituzten hizkuntza jardueri erreparatzea eskatzen du, norbanakoen hizkuntza erabilera horiei garrantzia emanez.

4. Udal Lege proiektuaren azterketa

Udal Lege proiektuak hizkuntzari buruzko aipamenak honako artikulua hauetan jaso ditu: 6 (Euskal Autonomia Erkidegoko toki erakundearen hizkuntza ofiziala), 7 (Euskararen erabilera erabilerarekiko udal eskumenak), 17 (Udalerrien eskumen propioak) eta 41 artikulua (Udalerriko auzotarren eskubideak) baita 5 Xedapen Gehigarrian ere (Estatu-rako gaikuntza duten funtzionarioak). Jarraian, euskararen erregimen juridiko osatzera datozen lege-ezarpen horiek aztertuko ditugu.

4.1. Euskara hizkuntza ofiziala izateaz gain “berezko hizkuntza” ere bada

Hizkuntza gaiari dagokionez Udal lege proiektuak berrikuntza nabarmen bat proposatzen digu. Hots, Euskararen Legeak, defektuz (edo besterik ezean) jasotzen duen elebitasun simetrikoa malgutzen da, **hizkuntza bat bakarraren erabilpenari bide emanez**.

Legeko **6.1 artikuluan** euskara zerbitzu hizkuntzatat eta baita lan hizkuntzatat hartzen da, erabilera normal eta orokorrekoa hain zuzen ere. Paragrafoak, jarraian, norbanakoei bermatzen die hizkuntza ofizialetatik bat hautatzeko eskubidea Administrazioa zuzentzerakoan (aurpegi aktiboa), eta neurri berean toki administrazioei betebeharrak ezartzen zaie: hiritarrak aukeratzen duen hizkuntzan harrera hartzekoa (aurpegi pasiboa), horretarako neurriak hartu behar dituztela agertuz. Ezarpen horiek Konstituzio Auzitegiaren jurisprudentziari egokitutakoak dira, izan ere hizkuntza ofizial bata zein bestea erabilera normalekoa izan baitaiteke 31/2010 Epaia adierazi zuenez.

Interesgarria da **zerbitzu-hizkuntza eta lan-hizkuntza** terminoak legera ekarri izana. Euskara zerbitzu hizkuntzaz hitz egiten denean, auzokideei udal zerbitzuak eskaintzeko hizkuntza izango dela agertu nahi da (hizkuntzen kanpo erabilera barne hartuko lukeena - *ad extra*); aldiz, lan-hizkuntzat hitz egitean, administrazio barneko prozedurei erreferentzia egiten zaie (*ad intra*). Ezaguna denez, Konstituzio Auzitegiko jurisprudentziaren arabera, administrazioetako barne-hizkuntza arau daiteke.

Hizkuntza ofizialtasun kontzeptuan oinarri hartuz, 6 artikuluko lehen paragrafoak udalek, orokorrean, balia dezaketen hizkuntzak aipatzen ditu. Artikuluaren oinarria "ofizialtasuna" izanik, bi hizkuntzei **tratamendu simetrikoa edo baliokidea** eskaintzen diela uler daiteke. Hots, euskara, hizkuntza ofiziala denez, udal-zerbitzu-hizkuntza zein lan-hizkuntza izango da, erabilera normala eta orokorrekoa. Halere, gaztelera ere hizkuntza ofiziala izanik, zerbitzu-hizkuntza eta lan-hizkuntza izan ahalko da euskal toki administrazioetan. Beste modu batera adierazita, bi hizkuntza ofizial izanik, udalek hizkuntza bat zein bestea baliatu ahalko dute barne hizkuntzatat zein zerbitzu hizkuntzatat.

Hori horrela izanik, lege proiektuak hizkuntza sisteman jauzia dakarrela esan daiteke, gaur egungo sistema elkartutik abiatuz (bi hizkuntzen erabilera elkartua eskatzen duen sistematik abiatuz hain zuzen ere) bereizigabeko hizkuntzen erabilera sistema batera igarotzea dakar, zeinetan hizkuntza bat bakarraren erabilera legeko bihurtzen baiten. Bi hitzetan, udalek hizkuntza batean zein bestean jardun ahalko dute. Artikuluak termino inperatiboak erabiltzen baditu ere "*sera lengua de servicio y lengua de trabajo*", bi hizkuntzei tratamendu simetrikoa eskaintzen diela ulertu behar da, eragin horiek ofizialtasunari lotu baitzaizkio lege proiektuan.

Lan-hizkuntzari dagokionez zalantza bat sortzen da. Udal lege proiektua euskara (zein gaztelania) lan-hizkuntzatat hartu ahalko direla aurreikusten badu ere, ez dago argi administrazio prozeduretan parte hartzen duten **interesdunek prozedura-hizkuntza zein izan behar den baldintzatzerik ote duten izango**. Zalantzaren jatorria Euskara Normalizaziorako Legeko 6.2 artikulutik ondorioztatzen da, bertan agertzen baita, prozeduretan parte hartzen duten interesdunek erabiltzen duten hizkuntzan izapidetu beharko dela prozedura osoa. Euskararen Normalizaziorako Legea toki-administrazioetan ere aplikagarria denez, ez dago argi Udal Lege proiektuak Normalizazio Legeko 6.2 artikulua indargabetzen ote duen, udalei lan-hizkuntza ezar dezaten ahalmen osoa eskainiz, edo aldiz, udalen ahalmena 6.2 artikuluen bitartez mugatuta izango ote den. Nire ustez, Udal Lege proiektuak lan-hizkuntzaz diharduenean modu orokorrean jarduten duenez¹¹, Normalizazio Legeko 6.2 artikuluari kalterik egiten ez diola ulertu beharko genuke, Euskararen Normalizazio Legea aldatzen ez den bitartean behintzat.

Udal Lege proiektuko 6.1 artikulua zenbait **interpretazio arazo** sortzen ditu. Lehenbizi, zaila da ulertzen hizkuntza bakar baten erabilerari bide ematea, baina neurri berean inolako gidalerrorik ez jasotzea hizkuntza hori zein izan daitekeen asmatzeko. Legeak **gidalerrorik ezartzen ez** dituen, udalek, beren **autonomia baliatu** ahal izango dute beren zerbitzu- eta lan-hizkuntzak ezartzeko (prozedura hizkuntzari buruz esandakoa kontutan hartuz,

¹¹ Udal barneko lan-hizkuntza erregelamenduz arautu beharko litzateke, Ordenantzek auzokideen eskubideak arautzen baituzte eta Erregelamenduek, aldiz, barne jarduerak. Udal Lege proiektuko 7.5 artikulua Udalei bide ematen dizkie euskara normalizatzen Ordenantzak eta Erregelamenduak onartzeari. Halere 7.5 artikulua ere modu orokorrean idatzita dago, eta beraz, Euskararen Normalizaziorako Leko 6.2 artikuluekin bateragarritzat jo behar delakoan nago.

noski). Legeak aukerak baino aipatzen ez dituen Udalaren esku izango da lan-hizkuntza zein izango duten arautzea.

Hori hala izanik, galdera bat sortzen da: Euskal Autonomia Erkidegoko udalerrietan **gaztelera izan daiteke normaltasunez erabil daitekeen hizkuntza?** Argi dagoena da lege proiektuaren arabera, Udaletan erabilera normal edo erabilera orokorreko hizkuntza, bata edo bestea izan daitekeela.

Azpimarratzekoa da **“berezko hizkuntzaren” kontzeptua¹² ez dela garatu** lege proiektuan, ez baita inolako eraginik lotu erabilerari dagokionez behintzat.

Bi hizkuntzak ofizial izanik, udalek hizkuntza batean zein bestean buruturiko jarduerak baliozkoak izango dira. Baina besterik da, bi hizkuntza ofizialetatik zein behar duen izan ohiz, normaltasunez edo orokorki erabiliko dena. Nire ustez **artikuluak ez ditu behar bezala desberdintzen** batetik, hizkuntza ofizialtasunari lotu behar zaizkion eragin juridikoak (eraginkortasun juridikoari lotzen zaizkionak) eta bestetik, “berezko hizkuntzaren” kontzeptuari lotu ahal zaizkion eragin juridikoak (ohiz, normaltasunez edo orokorki erabili beharreko hizkuntza). Artikuluaren idazkerak bi kontzeptu horiek (ofizialtasuna eta berezko hizkuntza) **nahasten dituela** iruditzen zait.

Nire ustez, **bi plano horiek desberdindu beharko** lirateke, ofizialtasunaren plano eta berezko hizkuntzaren plano, ez baitute hedapen juridiko berdina. Ofizialtasunak dakarrena da hizkuntza horretan burututakoa juridikoki eragin juridikoak sortuko dituela. Berezko hizkuntzaren plano, aldiz, ez da eragin juridikoetara hedatzen, normalean erabili daitekeen hizkuntza zein den justifikatzera baizik.

Bigarren plano hau, berezko hizkuntzarena alegia, Lege proiektuak garatu ez duen arren, juridikoki bidezkoa litzateke “berezko hizkuntzaren” deklarazioari nolabaiteko ondorio juridikoak lotzea, betiere Konstituzio Auzitegiak ezarritakoa kontutan hartuz. Hots, ez legoke esaterik berezko hizkuntza (gure kasuan euskara) udal funtzionamenduko lehentasunezko hizkuntza izango denik, baina bai, ordea, **lan-hizkuntza normala eta orokorrekoa** izango dela, edo behintzat, udalek lehentasunez sustatuko dutela euskara lan-hizkuntza normala eta orokorrekoa bihur dadin, betiere hiritarren hizkuntza aukeraketa eskubidea errespetatuz.

Hori da, hain zuzen ere, Kataluniako Udalen Legeak baliatzen duen metodoa: ofizialtasuna eta berezko hizkuntza desberdintuz eta bakoitzari ondorio juridiko desberdinak lotuz (Kataluniako Udalen Legeko 5 artikulua).

Proposa daitekeena da, beraz, ofizialtasunaren plano eta berezko hizkuntzaren plano desberdintzea. Azken honek euskal toki administrazioetan erabilera normaleko hizkuntza zein behar lukeen izan ezarriko zukeelarik, sustapenaren norabidea argi definituz. Halere, irizpide hori **osa liteke Euskal Herriko egoera soziolinguistikokoaren faktorearekin**. Hots, udalerriaren egoera soziolinguistikoa kontutan hartu ahalko litzateke zehazteko zein izango den udaleko lan-hizkuntza eta erabilera normaleko zerbitzu-hizkuntza. Legeak faktore soziolinguistikoa bereganatu izan balu, horrek bide emango lioke erritmo desberdinak ezartzeari (udalaren egoerari egokitzuz) baina norabide orokorra argi ezarri.

Faktore soziolinguistikoa integratu izana beste abantaila bat izango luke, udalek lan- eta zerbitzu-hizkuntza ezartzerakoan proportzionaltasuna bermatze aldera. Bide horretan Udalen legea garatuko zukeen erregelamenduz posible litzateke auzotar euskaldunen portzentajearen arabera irizpideak ezartzea lan- eta zerbitzu-hizkuntza garatzeari begira graduazio sistema bat aurreikusiz.

¹² Autonomia Estatutuko 6. artikulua euskara Euskal Herriko berezko hizkuntzatzat deklaratu du, eta baita hizkuntza ofizialtzat ere, gaztelerekin batera.

Esandakoaren harira, hona hemen proiektuaren 6. artikulua izenburua eta bere lehen paragrafoa aldatzeko proposamen bat. Lege proiektuaren lehen paragrafoa, eskumako zutabearen agertzen diren hiru paragrafo hauen bitartez alda zitezkeen:

<p>6. artikulua. Euskal Autonomia Erkidegoko toki-erakundeen hizkuntza ofiziala</p> <p>1.- Euskara, gaztelania bezala, Euskal Autonomia Erkidegoko toki-erakundeen hizkuntza ofiziala da; eta, alde horretatik, beren jardueretan zerbitzu- eta lan-hizkuntza izango da, erabilera normala eta orokorra izango duena. Edonola ere, herritarrek eskubide osoa izango dute tokiko erakundeekiko harremanak zer hizkuntzatan izan nahi dituzten aukeratzeko; eta, hortaz, tokiko erakundeek hizkuntza horretan eskaini beharko diete arreta, eta horretarako behar diren neurriak hartu beharko dituzte.</p>	<p>6. artikulua. Euskal Autonomia Erkidegoko toki-erakundeen berezko hizkuntza eta hizkuntza ofizialak</p> <p>1.- Euskara toki-erakundeen berezko hizkuntza izanik, erabilera normala eta orokorreko hizkuntza izango da euskal toki-erakundeetan. Toki-erakundeek berezko hizkuntzaren erabilpen normala sustatuko dute lehentasunez. Halaber, euskara, hizkuntza ofiziala ere bada, gaztelarekin batera; eta, alde horretatik, toki erakundeek euskaraz zein gaztelerez burutzen dituzten egintza juridikoak baliozkoak izango dira.</p> <p>2.- Toki-erakundeek, beren hizkuntza normalizazio prozesuaren arabera, euskara lan hizkuntzatzat hartu ahalko dute eta baita erabilera normaleko zerbitzu-hizkuntzatzat ere, betiere norbanakoen hizkuntza aukeraketa bermatuz.</p> <p>3.- Herritarrek hizkuntza ofiziala aukeratzeko eskubidea dute. Toki-erakundeekin harremanak ditzutenean, pertsona orok euskara edo gaztelania erabiltzeko eskubidea du. Toki-erakundeek herritarrek aukeratutako hizkuntzan eskaini beharko diote arreta, eta horretarako behar diren neurriak hartu beharko dituzte.</p>
---	--

4.2. Barne dokumentuak euskaraz: guztiak?

Udal Lege proiektuko 6.2 artikulua, funtsean, zenbait dokumentu euskara hutsez landu daitezkeela adierazi ondoren **bi muga** ezartzen dizkio euskarazko funtzionamenduari: zinegotziren batek euskara ez jakitea eta Euskararen Normalizaziorako Legeak aitortzen dituen eskubideak errespetatzea. Halaber, administrazio batetik bestera dokumentuak euskaraz helarazi ahalko direla aurreikusten du. Gatozen artikulua horrek arautzen dituen elementuak aztertzeraz:

Aurreratu bezala, 6.2 paragrafoak **zenbait udal dokumentu euskaraz (euskara hutsez)** idatz daitezkeela agertzen digu: deialdiak, gai-zerrendak, mozioak, boto partikularrak, akordio proposamenak, informazio batzordeetako irizpenak, akordioak eta aktak. Dokumentu horiek dira 2568/1986 Errege Dekretua, azaroaren 28koa, Entitate

Lokalen Organizazio, Funtzionamendu eta Erregimen Juridikoari buruzkoak, bere 86.1 eta 110.2 artikuluetan agertzen dituen dokumentuak, “akordioak” gehituta. Dokumentu horiek euskaraz idazteko aukera termino potestatiboetan edo hautazko eran konfiguratu da, euskaraz bakarrik lantzeari bide emanez.

Paragrafoaren idazkerak zenbait **zalantza** planteatzen ditu:

a) Lehena, dokumentuen **zerrenda hori itxia edo irekia (erakusbidezkoa)** ote den argitzea da. Dokumentu horiek baino ezin daitezke euskara hutsez landu? Gainera dokumentu guztiak **gazteleraz** idatzi behar dira? Proiektuaren idazkerari begira, badirudi dokumentu horiek baino ezin daitezkeela euskara hutsez idatzi. Gauza argia da aipatu Errege Dekretuak soilik dokumentu horiek aipatzen dituela euskaraz idazteko ahalmena aurreikusiz (Erki-degoko legeriaren arabera) baina horrek ez du esaterik nahi bestelako dokumentuak (administrazio espedienteak osatzen dituztenak) euskaraz idatzi ezin daitezkeenik, hala nola idazkariaren txostenak, kontu-hartzaileak lantzen dituenak, proiektu teknikoak, pleguak, ofizioak...administrazio espedienteak osatzen dituzten dokumentu guzti-guztiak.

Ez dago inolako arazo juridikorik proiektuak aipatzen ez dituen gainerako dokumentazio administratiboa euskaraz lantzeko. Berriz ere gogoratu behar dugu Estatuko Administrazioaren kasuan **30/1992 Legeko 36 artikuluen** arabera, espediente osoak euskara hutsez zein gaztelera hutsez lantzeko agindua dagoela. Hots, espedienteak osatzen dituzten dokumentu guzti-guztiak euskaraz idatzita izan behar dira Estatuko administrazioak izapidetzen dituen espedienteetan, interesdunek euskara erabiltzen badute. Hori horrela izanik, deigarria litzateke Estatuko Administrazio periferikoan euskaraz jarduteko aukera zabalagoak izatea gure udalerrietan baino, eta muga hori gure udal legeak ezartzea.

Gainera, 6 artikuluko lehen paragrafoan euskara lan hizkuntza izango dela esatea, eta bigarren paragrafoan euskaraz landu daitezkeen dokumentuen zerrenda itxia ematea erabat **kontraesankorra da**. Zerrendaren bukaeran **klausula ireki bat gehitzea** izan daiteke irakurketa mugakor hori gainditzeko bidea.

Egon litezkeen interpretazio okerrak errotik desagerrarazteko, aipatu klausula irekiarekin batera, **ofizialtasunaren hedapen juridikoa agertzen duen esaldi batekin paragrafoa abiatzea proposa** daiteke. Gogora dezagun Konstituzio Auzitegiak adierazitakoari jarraiki, hizkuntza ofizialean burututako administrazio egintza eta jarduerak, baliozkoak eta erabat eraginkorrak dira, hizkuntzari dagokionez behinik behin¹³.

b) Bigarrenik, lege proiektuak aipatzen dituen dokumentuak euskaraz idatz daitezkeela ezartzen da, baina ez dago argi nori dagokion hori horrela izan dadila agintzea. Interesgarria izan zitekeen udal Osoko Bilkurari **eskumen hori formalki aitortzea**, Ordenantza bitartez edo udalerriko hizkuntza Plangintzaren bitartez. Argi dagoena da, udal lege proiektuak hizkuntzen barne erabilera arautzeko eskumena modu inplizituan aitortzen diela udalerriei. Hots, Udalek ezar dezakete barne funtzionamendua (edo lan-hizkuntza) euskara izan dadila.

c) Hirugarrenik, aipatu dokumentu horiek euskaraz landu daitezzen bi baldintza eskatzen dira. Lehen baldintza da udal korporazioko kideen euskara gaitasunari lotutakoa. Euskara erabiltzerik ez da izango udal **korporazioko norbaitek zilegitzat jotzen den moduan euskara ezagutzen ez duela alegatzerik** badu.

Ez arpen hori deigarritzat jo daiteke bi zioz: batetik, bere oinarri juridikoa ez dagoelako argi eta, bestetik, gaurko egunera arte euskaraz jardun duten udalerrietan artikuluko honek konpontzera datorren **arazoa edo ez da**

¹³ KAE 82/1986, “la utilización por los poderes públicos de una sola de las lenguas cooficiales puede hacerse indistintamente, por propia iniciativa o incluso a elección de los interesados, cuando así se regule” (9 Z.O.).

planteatu, edo planteatu izan bada konponbidean jarri da beharrezkoak diren mekanismoak artikulatuz. Bi hitzetan, zalantzarria da berme horren ezinbestekotasuna, eta neurri berean, euskararen normalizazio osoari lagungarri zaionik zalantzarria da.

Proiektuak ezarritakoari jarraiki, Osoko Bilkurako kide den zinegotziren batek euskara ez badaki, ez da zilegi izango euskara hutsezko dokumentu edo funtzionamendu idatzirik udalean. Argi dago artikuluko horrek zinegotzieren *ius in officium* bermatu nahi duela baina, eskubide hori **legez konfiguratutako** eskubidea dela gogoratu behar dugu¹⁴. Hauteskunde erregimenarekin zerikusirik duen neurrian, legezko konfigurazioa **lege organikorako** erreserbapean izango da, ez bakarrik oinarritzko eskubide bati eragiten diolako (Konst. 23 art), baita hauteskunde erregimenari eragiten diolako ere (Konst. 81).

Udal Lege proiektuaren artikuluko hori **zehaztugabeegia** dela iruditzen zait, euskarazko funtzionamendu normala errotik baztertzeko edo debekatzeko haina. Alde horretatik, zenbait zalantza sortarazten ditu: adibidez, zer ulertu behar dugu **euskara ez jakiteaz**? Euskaldun pasiboek ere ba al dute alegatzerik euskararik ezagutzen ez dutela, eta euskaraz eginez gero bere parte-hartze eskubidea urratzen dela? Euskara ezagutzen ez dela frogatzea gauza zaila izan daiteke interesdunak bere ez-ezagutza agertzeko interesa duenean.

Bestalde, zinegotzi erdaldunak eragotz dezake udaleko euskarazko funtzionamendua edozein dela euskarazko **dokumentuaren jatorria**? Edo aldiz, bera kide den Osoko Bilkurari onartzea dagokion dokumentuetara soilik hedatuko litzateke muga hori? Galdera hauek ez dute erantzun argirik proiektuaren idazkeran.

Edozelan ere, proiektuaren idazkerari jarraiki, euskarazko dokumentazioa euskara hutsez ez da egiterik izango korporazioko kideren batek euskara ez dakiela **zilegitasunez alegatzerik duenean** (“que pueda alegar *válidamente* el desconocimiento del euskera”). Euskara ez jakitea ez dirudi arrazoi nahikoa denik. Ez jakintasun hori bidezkoatasunez alegatu beharko da. Hori horrela, ondoko zalantza sortzen zaigu: euskararen ezagutza-**eza zein kasutan alega daiteke zilegitasunez**? Euskara ezagutzeko betebeharrak orokorrik ez badago ere, zeharka euskara ezagutu beharreko hizkuntza da beren ikasketak 1982 urteaz geroztik Euskal Autonomia Erkidegoan burutu dutenen guztientzat. Euskara ezagutzeko zeharkako betebeharrak hori ofizialtasunean eta Euskararen Normalizazio Legean oinarritzen da. Konstituzio Auzitegiak esan duenez, “*del reconocimiento de la cooficialidad del castellano y de la lengua propia de una Comunidad se deriva el mandato para los poderes públicos, estatal y autonómico, de incluir ambas lenguas oficiales como materia de enseñanza obligatoria, a fin de asegurar el derecho, de raíz constitucional y estatutaria a su utilización*”¹⁵. Euskararen Normalizazio Legeak, bere, 17 artikuluan hezkuntza sistemak euskararen “ezagutza praktikoa” bermatu behar duela agertzen du¹⁶. Hori horrela, uler daiteke **bere ikasketak Autonomia Erkidegoan edo Nafarroako eremu euskaldunean burutu duten zinegotziek ez luketela** euskara ezagutzen ez dutela zilegitasunez alegatzerik. Argi dagoena da euskara ezagutzen ez dela alegatzea ez dela nahikoa.

Ezarritako hizkuntza muga hori **euskarari bakarrik** zaio aplikagarri. Kontutan izan behar dugu Espainiako zuzenbidean **zinegotzi izateko hizkuntza baldintzarik ez badago ere, zinegotziek gaztelera dakitela dioen presuntzioa indarra galduz joan behar dela**. Izan ere gaztelera jakiteko Konstituzio betebeharrak ez baitaie aplikagarri zinegotzi izan daitezkeen pertsona guztiei. Hori da Europar Erkidegoko kideen kasua, udal hauteskundeetan hautesle zein hautagai izateko eskubidearen jabe direnak baina gaztelera ezagutzeko betebeharrak ez zaie aplikatzen.

¹⁴ Giza Eskubideen Europako Auzitegiak egokitzen jo zituen Letoniako parlamentuko kide izateko ezarritako hizkuntza ezagutza baldintzak, Estatuak “gai publikoetan esku hartzeko” eskubidea konfiguratzeke ahalmena duela agertuz (ikus Giza Eskubideen Auzitegiako Epaia *Podkolzina v. Latvia*, 2002 apirilaren 9koa)

¹⁵ KAEE 82/1986, 10 Z.O.; 337/1994, abenduaren 23koa, 14 Z.O.; 31/2010, 14 Z.O..

¹⁶ Ikus ere 1/1993 Legea, otsailaren 19koa, Euskal Eskola publikoari buruzkoa, 3.2.g) eta 18. artikulua.

Kasu horiei begira ez dut uste logika askorik lukeenik ezartzea gaztelera ezin izango dela erabili. Arrazoi berdina dela bide, proiektuak jaso duen **baldintza hori ken zitekeen**.

Euskarazko funtzionamendua errotik baztertu gabe, udal bakoitzean zinetotzi guztien eskubideak bermatze aldera, hizkuntzaren ezagutza-eza gainditzeko **mekanismoak** aurreikus daitezke. Hori horrela izanik, udal Lege proiektuak euskarazko funtzionamendu normalizatuari ezarri dion muga hau bertan behera utz zitekeen.

d) Udal dokumentuak euskaraz idatzi ahalko direla adierazi ondoren, 6.2 artikulua **bigarren baldintza** bat ezarri du, Euskararen Legeari erreferentzia eginez (“*sin perjuicio de lo previsto en la Ley 10/1982, de 24 de noviembre, básica normalización del uso del euskera*”). Hots, euskara hutsezko dokumentuen ekoizpenak Euskararen Legeak ezartzen duenari kalterik egin gabe aplikatuko dela adierazten da. Euskararen Legeari buruzko erreferentzia hori ez da argia. **Nahasgarria** suerta daiteke Euskararen Legeak idazkera elebiduna ezartzen baitu, interesdunek hizkuntza bakar baten erabilera eskatzen ez dutenean salbu, edota administrazio-prozeduretako kide diren interesdunek euskara edo gaztelera hautatzen dutenean salbu.

Erreferentzia horren **benetako helburua** zera izan daiteke: euskara hutsez landutako dokumenturen bat interesdunen bati jakinarazi behar zaionean hizkuntza aukeraketa bermatuko dela ohartaraztea. Baina erreferentziaren benetako helburua hori izanik, hobe litzateke, hasteko, **6. artikuluko lehen paragrafoari erreferentzia** egitea, Euskararen Legeari erreferentziarik egin gabe. Edozelan ere, komeniko litzateke argi agertzea udalak, bere barne funtzionamenduan, euskaraz sortzen dituen dokumentuak erabat baliozkoak izango direla; dokumentu horiek norbanakoei jakinarazi behar bazaizkie hauen **hizkuntza aukeraketari egon beharko zaio, baina horrek ez du ezertan euskarazko ekoizpen normala baldintzatzerik**. Bi hitzetan, ongi bereizi behar da barne funtzionamendua (lan-hizkuntza) eta jakinarazpenetarako hizkuntza (kanpo harremanetako hizkuntza), biak ez baitira ezinbestean bat etorri beharrik.

e) Paragrafo honekin bukatzeko, esan behar da erabat zilegi dela udalek onartzen dituzten erabakien kopiak edo laburpenak, zein aktak eta akordioak **Estatuko¹⁷ eta Erkidegoko administrazioa euskara hutsez** bidaliko direla ezartzea, Toki Erregimenaren Oinarriak arautzen dituen Legeko (TEOL) 56 artikulua galdatzen duen betebeharra betetze aldera. Txalogarria da Udal Lege proiektuak aukera horren zilegitasuna espresuki aintzat hartu izana, Euskararen **Normalizatorako Legearen 8. artikulua zurruntasuna malgutuz**.

Azkenaldian, gai hau **gatazkatsu** gertatu da, Gobernu Eskuordeak errekurtsioak jartzeari ekin baitzkie euskaraz bidaltzen zaizkion udal akten kopien aurka, gaztelera edo bi hizkuntzetan bidali ez zaizkiola argudiatuz. Epairen batek Gobernu Eskuordearen errekurtsioa aintzat hartu badu ere¹⁸, oinarri juridiko nahikorik bada administrazio batetik bestera euskaraz bidaltzen diren dokumentuen **baliozkotasuna eta eraginkortasuna** funtsatzeko. Hori hala dela uste dugu honako zio hauetan oinarrituz:

-Lehenbizi, Administrazioek hizkuntza ofizialetan jasotako dokumentuak **onartzeko beharra** dute, itzulpena eskatzerik ez dutelarik. Norbanakoak dira hizkuntza aukeratzeko eskubidearen jabe direnak, ez Administra-

¹⁷ 6.2 artikulua azken esaldiak “Estatuko Administrazioa” aipatzen badu ere, Estatuko Administrazio Periferikoari erreferentzia egiten diola ulertu behar da, Gobernu Eskuordetzari hain zuzen ere (ikus 6/1997 Legea, apirilaren 14koa, Estatuko Administrazio Orokorren antolakuntza eta jarduerari buruzko LOFAGE). Estatuko Administrazio zentralari dokumentazio euskaraz bidaltzeak arazo juridikoak sortaraziko lituzke 30/1992 Legeko 36.3 artikuluaekin talka egiteagatik. Edozelan ere, Eskualde eta Ereku Urriko hizkuntzei buruzko Kartaren 9.2 artikulua araberazko interpretazioa bestelakoa izan beharko litzateke.

¹⁸ Ikus Administrazio Auzigaietarako Bilboko Epaitegiaren Epaia, 2014ko uztailaren 7koa. Epaia horren arabera Euskararen Normalizazio Legeko 8 artikulua “exige la forma bilingüe con la excepción de lo que exigen los interesados privados. Sobre ello conviene aclarar que en las relaciones interadministrativas no puede hablarse de interesados privados y que, en virtud del principio de cooperación, el legislador ha dejado claro que las notificaciones se hagan en ambos idiomas”.

zioak. Administrazioek hizkuntzekiko **betebeharrak dituzte, ez eskubiderik**. Administrazioek jasotzen dituzten dokumentuak, hizkuntza ofizialetatik batean landuta badaude, dokumentu horiei eraginak aitortzeko beharra dute.

- Bigarrenez, **Eskualde edo Eremu Urriko hizkuntzei buruzko Europako Karta**¹⁹, bere 9.2.a) artikuluan honako konpromiso hau jaso du: *“no rechazar la validez de los documentos jurídicos elaborados dentro del ámbito del Estado por el solo hecho de que estén redactados en una lengua regional o minoritaria”*.

- Eta hirugarrenz, azpimarratu behar da **Konstituzio Auzitegiak arazo hau, honezkero, argitu duela** 30/1992 Legeko 36.3 artikularen aurkako errekurtsioa ebatzi zuenean. Artikulu horren jatorrizko idazkerak gazteleraz besteko hizkuntza ofizialetan idatzitako dokumentuak Autonomia Erkidegotik kanpora bidali behar zirenean gazteleraz itzultzeko beharra ezarri zuen. Idazkera hark ez zuen kontutan hartzen dokumentua jaso behar zuen administrazioan dokumentuaren hizkuntza, hizkuntza ofizial izan zitekeela. Halako kasuetan gaztelerara itzultzeko beharrik ez legoke izango. Hona hemen Konstituzio Auzitegiak esandakoa: *“Exigir en estos casos la traducción de los documentos supone desconocer la existencia de una lengua que en esa Comunidad Autónoma tiene igualmente carácter oficial, lo que constituye una vulneración del art. 3.2 C.E. y de los correlativos preceptos estatutarios en el que se reconoce el carácter oficial de otras lenguas distintas al castellano”*²⁰. Euskal Autonomia Erkidegotik Nafarroako administrazioen batera euskaraz bidaltzen diren dokumentuak itzultzeko beharrik ez badago, Lekeitioko Udalak Bilbon kokatuta dagoen Estatuko Administrazio egoitzara euskaraz bidaltzen dizkion dokumentuak itzultzeko beharrik ez da izan behar²¹.

Ondorioz, euskaraz landu diren dokumentuak, bere horretan bidali ahalko dira EAEan kokatuta dauden administrazioetara eta baita Nafarroako Foru Erkidegoko administrazioetara ere (zonalde ez-euskaldunean daudenei ezik). Artikuluak ez du argitzen, ordea, **bi hizkuntzetan idatzi diren dokumentuak euskaraz bidal ote daitezkeen**. Horri begira interesgarri gerta daiteke udal Osoko Bilkurari ahalmena aitortzea bi hizkuntzetan landu diren dokumentuak beste administrazioei zein hizkuntzatan bidali behar zaizkien erabaki dezan, betiere udal hizkuntza plangintzarekin bat.

Udal lege proiektua (6 artikulua)	Proposamena
2.- Toki-erakundeetako organoen deialdiak, gaitzerrendak, mozioak, boto partikularrak, erabaki-proposamenak, informazio-batzordeen irizpenak,	Toki-erakundeek euskaraz burutzen dituzten egin-tza juridikoak baliozkoak eta erabat eraginkorrak izango dira hizkuntzari dagokionez. Hala izanik,

¹⁹ Espainian, Eskualde edo Eremu Urriko Hizkuntzei buruzko Europako Karta indarrean dago, Estatuko Aldizkari Ofizialean 2001eko irailaren 15eko alean argitaratu zenaz geroztik. Zehazki 9.2.a) artikuluko idazkia ratifikatuta dago.

²⁰ KAE 50/1999, apirilaren 9koa, 9. Z.O. Zuzenbide Oinarri horrek honako deklarazio interpretazilea jaso zuen: “el art. 36.2, en su segundo párrafo, y el art. 36.3, ambos de la Ley recurrida, son constitucionales siempre que se entienda que la preceptiva traducción al castellano contenida en los mismos no comprende aquellos supuestos en los que los documentos en cuestión deban surtir efectos en el territorio de una Comunidad Autónoma en la cual sea también lengua oficial aquélla en la que el documento se encuentre originariamente redactado” (ibid). Konstituzio Auzitegiaren Epai horren ondorioz 36.3 artikuluko idazkera aldatua izan zen (ikus 4/1999 Legea, urtarrilaren 13koa, 1.8 artikulua) eta honela geratu zem behin betiko idazkera: “La Administración pública instructora deberá traducir al castellano los documentos, expedientes o partes de los mismos que deban surtir efecto fuera del territorio de la Comunidad Autónoma y los documentos dirigidos a los interesados que así lo soliciten expresamente. Si debieran surtir efectos en el territorio de una Comunidad Autónoma donde sea cooficial esa misma lengua distinta del castellano, no será precisa su traducción”.

²¹ Zentzu honetan ikus Donostiako Administrazio Auzigaietarako 3. Epaitegiaren Epai, 2015ko otsailaren 3koa. Gure iritziz, Epai horrek interpretazio egokia egin zuen, udalek Gobernu Eskuordeari helarazten dizkieten euskara hutsezko dokumentuak eraginak sortu behar dituztela aginduz.

erabakiak eta aktak euskaraz idatzi ahal izango dira. Ahalmen hori baliatu ahal izango da -aipatu berri diren kasuetan-, baldin eta, toki-erakundearen barruan, euskaraz ez dakiela behar bezala alegatzen duen ezein kideren eskubideak urratzen ez badira, Euskararen Erabilera normalizatzeko 10/82 Oinarrizko Legean aurreikusitakoa ezertan galarazi gabe. Ebazpenak, aktak eta erabakiak euskaraz idazten direnean, euskaraz bidaliko zaizkie kopiak edo laburpenak Euskal Autonomia Erkidegoko administrazioari eta Estatukoari, toki-araubideari buruko oinarrizko legeari jarraituz.

toki-erakundeetako organoen deialdiak, gaitzerrendak, mozioak, boto partikularrak, erabaki-proposamenak, informazio-batzordeen irizpenak, erabakiak, aktak eta gainerako dokumentuak euskaraz idatzi ahal izango dira.

Administrazio egintza eta dokumentuak euskaraz idazten direnean, euskaraz bidaliko zaizkie kopiak edo laburpenak Euskal Autonomia Erkidegoko administrazioari eta Estatukoari, toki-araubideari buruko oinarrizko legeari jarraituz. Hizkuntza ofizial bietan idatzi diren dokumentuak, zeregin berdinetarako, euskaraz bidaliko dira Osoko Bilkurak hala ezartzen duenean Udalerriko hizkuntza plangintzarekin bat.

4.3. Lan hizkuntza eta komunikazioetarako hizkuntzak

6.3 artikulua, funtsean, bi gauza esaten ditu: batetik, toki administrazioek hizkuntza **ofizialetatik bat bakarra erabil dezaketela**, eta bestetik, toki administrazioek hiritarrei komunikazioak helarazi behar dizkietenean, mekanismoren bat aurreikusi behar dutela komunikazio horiek hiritarrak erabili nahi duen hizkuntza ofizialean helarazteko, betiere interesdunari kargarik edo betebeharririk ekarri gabe, hots, **hiritarrari galdetu gabe** zein hizkuntzatan jaso nahi duen jakinarazpen hori. Paragrafo honek idazkera konplexua du, Konstituzio Auzitegiak baliatu zituen hitzak bildu dituelarik. Idazkera 31/2010 KAEn 21 ZOTik hitzez hitz hartuta dago.

Lehen zatiak hizkuntza bat bakarraren erabilpena aintzatesten duen neurrian (*emplear una de las dos lenguas oficiales*) argi dago udalerriek hizkuntza ofizial bata zein bestea erabil dezaketela. Hots, aurreratu bezala, toki administrazioen esparruan **bereizi gabeko erabilera (edo erabilera indistintoan oinarritzen den) sistema berri bat** jarriko litzateke indarrean. Hala izanik, Euskararen Legeko **8.2 artikulua ez litzateke aplikagarria izango** toki Administrazioen esparruan, euskara hutsezko jarduerak zein gaztelera hutsezko jarduerak zilegi bihurtuz (interesdunak erabiltzen duen hizkuntza edozein delarik). Beste modu batera adieraziz, edozein dela interesdunak baliatu nahi duen hizkuntza, udal-administrazioak hizkuntza batean zein bestean jardun ahal izango dute. Interesdunaren hizkuntza aukeraketa, kanpo eraginak izango lituzke, baina ez barneari begira. Udal Lege proiektuaren arabera euskara lan hizkuntza izan ahalko da, betiere norbanakoen hizkuntza eskubideak errespetatuz kanpo harremanetan. Arestian esan bezala, planteamendu honek **Euskararen Legeko 6.2 artikuluan oztopo bat aurki dezake**, espediente edo prozeduretan parte hartzen duten pertsonen aitortzen baitzaie prozedura-hizkuntza zehazteko ahalmena. Hori horrela izanik, Udal Lege proiektuaren planteamendua eraginkor bihurtzeko, **Euskararen Legeko 6.2 artikulua berariaz indargabetzea komeniko litzateke**.

Legearen norabidea sendotuta geratzen da Udal Lege proiektuaren 7. artikuluko 7. paragrafoari erreparatuta, non administrazioen arteko harremanak **hizkuntza batean edo bestean** gauza daitezkeela agertzen baiten.

Harreman horietan hizkuntza aukeraketarik ez da izango, hizkuntza eskubideak norbanakoei bakarrik aitortu zaizkielako.

Paragrafo honek idazkera argirik ez badu ere, **beste irakurketa bat onartzen duelakoan gaude: bi hizkuntza erregimen desberdin aurreikusten dituela** interpretatu liteke. Batetik, erregimen orokorra legoke, **elebidun erakoa**, eta bestetik **euskararen erabilera normala** edo orokorra babestuko lukeena. Hau balitz paragrafoaren benetako helburua, **idazkera argiago bat proposa** daiteke, euskarazko funtzionamendu normalari esanbidezko erreferentzia (berariazkoa) eginez paragrafoaren lehen zatian. Edota, horrez gain, udalek euskara behintzat erabiliko dutela adieraziz.

Bigarren zatiari dagokionez (*en sus comunicaciones con los particulares, deberán arbitrar los mecanismos pertinentes para que el derecho de los ciudadanos a recibir tales comunicaciones en la otra lengua oficial pueda hacerse efectiva sin formalidades ni condiciones que comporten a los ciudadanos una carga u obligación*), artikulua Konstituzio Auzitegiak bere **31/2010 Epaian esandakoa** errepikatuz dator. Gorago esan bezala, **kontrae-sankorra** gerta daiteke interesdunaren hizkuntza hautaketa errespetatzeko beharra ezartzea eta neurri berean interesdunari aukera hori zein den ez esateko eskubidea aitortzea.

Konstituzio Auzitegiaren jurisprudentzia hau Katalunian eraginak izaten hasia da. Zentzu horretan, Kataluniako Auzitegi Nagusiak zenbait Epaian honako esan du:

“es la Administración la que elige inicialmente y no el ciudadano que es el titular del derecho de opción lingüística. En consecuencia, deben anularse los preceptos citados por cuanto introducen un régimen de opción lingüística que coloca al ciudadano en una posición innecesariamente pesada”²²

Funtsean Udal Lege proiektuko 6.3 paragrafoak Administrazioari betebeharrak ezartzen dio: euskara zein gaztelera erabili nahi duen hiritarrari bere hizkuntza eskubidea balia dezan **erraztasunak eman diezaiola**. Administrazioak interesdunak erabiltzen duen hizkuntzari buruzko **zantzurik** baditu, hizkuntza hori erabili beharko du honekin harremanak izateko, baina zantzurik ez badu, **artikuluak ez du bi hizkuntzak erabiltzeko beharrik** inposatzen, bitartekoak ezarri behar dituela agindu baino ez du egiten.

Bitarteko horiek zein izan daitezkeen ez dago argi. Administrazioak baldin badaki interesdunak zein hizkuntza erabiltzen duen, hizkuntza hori erabili beharko du. Baina, **zer gerta daiteke Administrazioak asmatzen ez duenean (edo gaziki interpretatzen duenean) zein den hiritarraren aukera linguistikoa?**

Galdera horrek ez du erantzun errazik. Hiritarrari helarazi zaion komunikazioak hizkuntza ofizial bat baliatu duenez, juridikoki administrazio jardura **baliozkotzat** hartu beharko genuke, baina jakinarazpenak akats formal bat izango luke, beraz egintza **eraginkortasunik gabekoa** litzateke. Gauzak horrela, bi irtenbide baino ez lirateke egongo:

- lehen, interesdunak Administrazioari **agertu beharko lioke zein den erabili nahi duen hizkuntza ofiziala**, eta komunikazioa hizkuntza horretan jakinarazi dakiola eskatu,
- eta bigarrena, jakinarazpen **okerrari geldiera-eragina aitortzea**.

²² Kataluniako Auzitegi Goreneko Epaiak (Administrazio auzigaietarako 5. Sala) 177/2013 zenbakiduna, martxoaren 6koa, 8. Z.O. (Gironako Diputazioko hizkuntza erabiltzeko erregelamenduaren aurkakoa); Ikus ere Kataluniako Auzitegi Nagusiko Epaiak, martxoaren 6koa (Lleidako Diputazioko hizkuntza erregelamenduaren aurkakoa); Kataluniako Auzitegi Nagusiko Epaiak 2013ko maiatzaren 23koa (Bartzelonako Udaleko hizkuntza erregelamenduaren aurkakoa), 6 Z.O..

Lehen irtenbidea da Konstituzio Auzitegiak baztertu nahi duena, baina bigarren irtenbidea aplikagarria izan dadin legeren batean jaso beharko litzateke, eta halakorik ez dago. Praktikan interesdunak Administrazioari agertu behar badio bidali zaion jakinarazpena gazteleraz bidal dakiola, **ez dirudi ezerosotasun hori larregizko kargatzat** har daitekeenik, jakinda, gainera, Konstituzio Auzitegiak, berak, hizkuntza propioaren erabilera normala begirunez hartu duela.

Besterik da, Udal batek bere bandoak euskara hutsez argitaratzen dituenean bertan jarriz gaztelaniaz nahi duenak udaletxean bandoaren gaztelerazko bertsioa eskatzeko aukera izango duela. Halako praktikek Udal Lege proiektuaren babesik ez lukete izango. Konstituzio Auzitegiaren doktrina bera jaso eta legera eraman delako, **irakurketa hura petrifikatuz**. Konstituzio Auzitegiak bere jurisprudenzia alda dezakeenez, ez da komeni hura legera hitzez hitz ekartzea.

Berez, artikulua gauza positibo bat du udalerrri euskaldunei begira, euskarazko funtzionamendua aintzat hartzen duela, baina gauza negatibo bat ere: interesdunei jakinarazpenak erdaraz helarazi behar dizkietelako interesdunek gaztelera erabili nahi dutela adierazi aurretik. Aldiz, beste gune soziolinguistikoetako udalerriei begira, negatiboa da erdara hutsezko funtzionamendua aintzat hartu izana, baina positiboa da jakinarazpenen kontua (euskaraz helarazi behar baitira interesdun euskaldunek ezer ere eskatu gabe). Problema da, euskal guneetako praktikak erabat gainbegiratuak izan daitezkeela, baina, aldiz, erdal guneetako praktikak modu lausoagoan aztertuko dituztela auzitegiek.

Esandakoa dela bide, hona hemen paragrafo hori ordezkatzeko proposamena bat:

Udal lege proiektua (6 artikulua)	Proposamena
3.- Toki-erakundeek, Euskal Autonomioa Erkidegoaren barruan, -erakunde barruko, beste edozein administrazio publikorekiko edo, are, partikularrekiko harremanetan- bi hizkuntza ofizialetatik bat erabiltzeko aukera gorabehera, behar diren mekanismoak sortu beharko dituzte, herritarrek karga edo betebeharririk eragingo dieten inolako formaltasun eta baldintzarik gabe baliatu ahal izan dezaten komunikazioak beste hizkuntzan jasotzeko daukaten eskubidea.	Toki-erakundeek, beren egoera soziolinguistikoen arabera, hizkuntza ofizialen barne erabilera arautzerik izango dute, erabilera elebiduna zein euskararen erabilera normala aurreikusiz. Kanpo erabilerari dagokionez, norbanakoek hizkuntza aukeraketa erabat bermatuko da.

4.4. Euskararen erabilerarekiko udal-eskumenak (eskumena bai baina betebeharririk ez?)

7 artikulua euskara arloan udalerriek dituzten **eskumenak argitzera dator**. Hau izan da Udalerrri euskaldunek izan duten arazo juridikorik nagusienetakoa eta artikulua honen bitartez egoera **artezte bidean** jar daiteke. 7 artikuluko lehen paragrafoak Udalerrriek euskararen erabilera sustatzeko eta beren eskumenerako zerbitzuetan euskararen erabilera normalizatzeko plangintzak egiteko eskumena dutela agertzen da. Esan bezala, erabat positibotzat

jo daiteke ezarpen hau, jurisprudentziaren eraginez zalantzan jarri baita udalerriek euskara normalizatzeko gaietan eskumena dutenik²³.

Gaia bere neurrian koka dezagun jurisprudentziari kritika egitetik abiatu behar dugu, izan ere **juridikoki oinarri nahikoa dago** udalek hizkuntza normalizazio gaietan eskudun direla baieztatzeko. Lehenik eta behin, Udalek euskara gaietan dituzten eskumenak, Erkidegoko legediak aitortzen dizkietenak dira. Noski, Autonomia Estatutuaren arabera, euskararen erabilera ofizialaren erregimen juridiko orokorra arautzea Autonomia Erkidegoko erakunde erkideei dagokie (Eusko Legebiltzarra eta Jaurilaritza)²⁴; baina hori bezain egiazkoa da foru- zein udal-erakundeek, botere publikoak diren neurrian, Erkidegoko araubidea baliatu eta euskararen ofizialtasunetik erarortzen diren hizkuntza eskubideak bermatu behar dituztela. Hortaz, udal eskumeneko arloetan, udalei soilik dagokie euskararen normalizazio prozesua abian jartzea. Ahalmen edo eskumen hori udal arauen bitartez gauza daiteke (Ordenantzak eta Plangintzak). Euskara Normalizaziorako Legeko 5.3 artikulua zein 86/1997 Dekretua, apirilaren 15ekoak, bere 1.2 artikuluan udalek euskara gaietan dituzten eskumenak argiro agertzen dituzte²⁵.

Hori horrela izanik, udalek euskararen normalizazio prozesua arautzerik badutela baieztatu behar dugu, betiere Erkidegoak onartzen duen marko juridikoaren barne. Hots, udalei aitortu zaizkien **eskumen materialeko arloetan, eta baita euren barne funtzionamenduan ere**, euskararen erabilpena arautzeko eskumen osoa dute. Ezin daiteke bestelakorik ondorioztatu, euskararen normalizazioa **udal interesen esparruaren barne baitago**, eta horrek legegilea behartzen du udalei hizkuntza arloan eskumenak aitortzera, udalerrien “hizkuntza autonomia” konfiguratzeko.

Beraz, Udal Lege proiektuko 7.1 artikulua ongi etorria izan dadila, gatazka juridikoa baketzera baitator; edo zelan ere, artikulua ezer ere esango ez balu ere, juridikoki zalantza gutxi izan beharko liriteke udalek euskara gaietan eskudun direla baieztatzeko, betiere Erkidegoko araubidearen markoaren barne.

Udal Lege proiektuko 7.1 artikuluari egin dakioken kritikarik nagusia bere **fokatze estatikoegia** da. Udalek euskara gaietan eskumenak dituztela aitortzea ongi dago, baina hori ez da nahikoa. Legeak **eskumena izateaz gain, betebeharra era badutela aipatu behar** izan duelakoan gaude.

Esandakoaren harira, hona hemen 7.1 artikulua idazkera hobetzea aldera, proposamena:

Udal lege proiektua (7. artikulua)	Proposamena
1.- Udalerriek euskararen erabilera sustatzeko eta beren eskumeneko zerbitzuetan euskararen erabilera normalizatzeko plangintza egiteko eskumena dute. Ondorio horietarako, udalerrri bakoitzak behar diren neurriak hartuko ditu, eta euskararen erabilera normalizatzeko planak onartu eta garatuko ditu, kontuan izanik erakunde komunek eta indarrean dagoen legeriak ezarritako plangintza- irizpideak.	1.- Udalerriek euskararen erabilera sustatuko dute. Eginkizun hori gauzatzeko beren eskumeneko zerbitzuetan euskararen erabilera normalizatzeko plangintza egiteko eskumena dute. Ondorio horietarako, udalerrri bakoitzak behar diren neurriak hartuko ditu, eta euskararen erabilera normalizatzeko planak onartu eta garatuko ditu, kontuan izanik erakunde komunek eta indarrean dagoen legeriak ezarritako plangintza- irizpideak.

²³ Beste batzuen artean, ikus Auzitegi Goreneko Epaiak 2007ko apirilaren 17koa, eta 2009ko ekainaren 3koa.

²⁴ Ikus Gernikako Estatutuko 6.2 artikulua.

²⁵ 86/1997 Dekretua, apirilaren 15ekoa, Euskal Autonomia Elkartearen herri-administrazioetan euskararen erabilera normalizatzeko prozesua arautzen duena, zera xedatu bere 1.2 artikuluan: “Euskal Autonomia Elkartearen dauden herri-administrazioekin euskaraz jarduteko eskubide osoa du herritarrak eta, beraz, eskubide hori bete dadin, herriaginteez, nor bere esparruan, euskara zerbitzuzekin lan-hizkuntza modura normaltasunez erabiltzeko hartu beharreko erabaki guztiak hartuko dituzte”.

deak eta euskararen erabilerarako onartutako araudia.	legeriak ezarritako plangintza- irizpideak eta euskararen erabilerarako onartutako araudia.
---	---

7.2 artikulua euskararen sustapenez dihardu kanpo jardueretan zentratuz. Bigarren paragrafo hau bereziki interesgarria da euskararen erabilpena sustatzeari begira finantza laguntzak aurrekusi dituelako, lege mailako arau batean. Edozelan ere, paragrafo honek, aurrekoari antzeman dizkiogun arazo berdinak ditu, ez baita nahikoa eskumena aldarrikatzea. Eskumena aldarrikatzeaz gain, udalek beren udalerriko biztanleriari begira euskararen erabilpena sustatzeko politikak eta **neurriak abiarazi behar dituztela** jasotzea proposa daiteke.

Udal lege proiektua (7. artikulua)	Proposamena
2.- Era berean, udalerriek eskumena dute beren lurralde-eremuan euskararen ezagutza sustatzeko eta erabilera dinamizatzeko, zuzenean horretarako zerbitzuak eta jarduerak antolatuz nahiz beste pertsona edo erakunde batzuek euskara sustatu eta dinamizatzeko burutzen dituzten jardueren finantzaketan lagundu.	2.- Era berean, udalerriek eskumena <i>eta betebeharra</i> dute beren lurralde-eremuan euskararen ezagutza sustatzeko eta erabilera dinamizatzeko, zuzenean horretarako zerbitzuak eta jarduerak antolatuz nahiz beste pertsona edo erakunde batzuek euskara sustatu eta dinamizatzeko burutzen dituzten jardueren finantzaketan lagundu.

4.5. Hizkuntza paisaian “elebitasuna” edo “euskaraz behintzat”?

7. artikulua 4 paragrafoan udalek hizkuntza paisaian elebitasuna bermatu behar dutela ezartzen da. Euskararen normalizazioaren ikuspegitik “elebitasunaren” aldeko joera **zurrunezia** gerta daiteke zenbait testuinguruetan. Elebitasunak dakarren zurruntasuna malgutzearen aldeko gara, euskararen normalizazio osoari lagundu baino, elebitasuna oztopo gerta baitaiteke zenbat testuingurutan. Elebitasuna orokortu gabe, **gutxien-gutxienik euskararen presentzia bermatzea** eraginkorragoa izan daiteke, **udalerrien esku utziz** udalerrietako hizkuntza paisaiaren normalizazioari ekiteko eskumena. Bereziki euskal eta erdal hitzak oso antzekoak direnean edo, erabilera arrunteko hitzak izanik, erabat ezagunak diren euskarazko terminoak soilik erabiltzea, neurri proportzionatua izan daiteke, baita esparru pribatua abiarazi daitezkeen sustapen politiken kasuan ere, betiere inola debekatu gabe gazteleraren erabilpena errotulazio pribatua. Hortaz, arlo honetan **udalei autonomia esparru zabalagoa uztearen alde** egin dezakegu. Hizkuntza paisaian “euskara behintzat” bermatzea hobesten dut “elebitasuna” bermatzea baino.

Udal lege proiektua (7. artikulua)	Proposamena
4.- Toki-erakundeek elebitasuna bermatuko dute hizkuntza-paisaian, seinale publikoetan eta beren lurralde- eta eskumen-eremuan zabaltzen eta jasotzen dituzten ohiko nahiz noizbehinkako iragarkietan.	4. Toki-erakundeek neurriak hartuko dituzte hizkuntza-paisaia euskaraz behintzat egon dadin seinale publikoetan eta beren lurralde- eta eskumen-eremuan zabaltzen eta jasotzen dituzten ohiko nahiz noizbehinkako iragarkietan.

4.6. Hizkuntza eskumenak baliatzeko tresnak eta teknikak

Udal Lege proiektuko 7 artikuluko 5. eta 6. paragrafoetan euskara sustatzeko udalek balia ditzaketen tresnak eta teknikak jaso dira. Batetik, Udalerriek euskararen erabileraren eremuan aitortuak dituzten eskumenak ordenantzak, erregelamenduak eta jarduera-planak onartuz baliatu ahal izango dituztela agertzen da, eta bestetik, toki-erakundeek euskararen arloan aitortuak dituzten eskumenak baliatzeko, hitzarmenak izenpetu ahal izango dituztela; mankomunitate, partzuergo, elkarte eta udalerriz gaindiko bestelako erakundeak sortu edo halakoetan esku hartu ahal izango dute, eta elkarlanerako beste modu batzuetara jo ahal izango dute.

Udalerriei aitortzen zaizkien tresnak, bereziki araugintza tresnak dira (ordenantzak, erregelamenduak eta jarduera-planak). Baina, araugintzari lotutako tresna horiez gain, euskara sustatzeari begira, administrazio-zuzenbidean klasikoak diren **bestelako jarduera moduetan pentsa genezake**, adibidez, **sustapen** jardueraren baitan izan daitezkeen tekniketan, **zerbitzu publikoak** eskaintzearen bidean eta, akaso, **zigortzeko ahalmena** baliatzean, betiere legaltasun printzipioaren menpe, edo legeek ezar dezaketenaren arabera.

Bestetik, udalek dituzten hizkuntza eskumenak baliatzerako orduan, Toki administrazioiko araubideak aurreikusten dituen elkarketa forma guztiak baliatu ahalko dituzte. 6. paragrafoak bereziki administrazioen arteko lankidetzaz zein elkarketa bideratzeko sistemak aipatu ditu. Edozelan ere, horrek ez du esaterik nahi erakunde pribatuekin antzeko lankidetzaz eta laguntza teknikak gauzatu ezin izango dituztenik.

Udal lege proiektua (7. artikulua)	Proposamena
<p>5.- Udalerriek euskararen erabileraren eremuan aitortuak dituzten eskumenak baliatu ahal izango dituzte ordenantzak, erregelamenduak eta jarduera-planak onartuz.</p> <p>6.- Toki-erakundeek euskararen arloan aitortuak dituzten eskumenak baliatzeko, hitzarmenak izenpetu ahal izango dituzte; mankomunitate, partzuergo, elkarte eta udalerriz gaindiko bestelako erakundeak sortu edo halakoetan esku hartu ahal izango dute, eta elkarlanerako beste modu batzuetara jo ahal izango dute.</p>	<p>5.- Udalerriek euskararen erabileraren eremuan aitortuak dituzten eskumenak baliatu ahal izango dituzte ordenantzak, erregelamenduak eta jarduera-planak onartuz. Halaber sustapen eta zerbitzu publikoko jarduerak burutu ahalko dituzte euskara normalizatzeari begira, baita zehatzeko ahalmenaz baliatu ere legeek ezartzen dutenaren arabera.</p> <p>6.- Toki-erakundeek euskararen arloan aitortuak dituzten eskumenak baliatzeko, hitzarmenak izenpetu ahal izango dituzte; mankomunitate, partzuergo, elkarte eta udalerriz gaindiko bestelako erakundeak sortu edo halakoetan esku hartu ahal izango dute, eta elkarlanerako beste modu batzuetara jo ahal izango dute, erakunde publiko zein pribatuekin.</p>

4.7. Administrazioen arteko harremanak (akordioen beharra)

7 artikuluko 7. paragrafoan **administrazioen arteko harremanez** diharduenean euskararen erabilpena arian-arian sustatuko dela aurreikusi da, akordioaren bideari lehentasuna emanaz. Jarrian paragrafoak dio administrazioek, euren arteko harremanetan, ofizial diren bi hizkuntzetatik edozein erabil dezaketela, modu indistintuan edo **bereizigabe**an erabili ere.

Paragrafo honek ezartzen duanaren harira esan behar da, batetik, administrazioen artean euskara erabiltzea **ez dela ezertan akordio edo lankidetzaren hitzarmen baten menpe utzi behar**. Administrazio batek beste bati helarazten dion dokumentua **euskara hutsez idatzita badago, juridikoki baliozkoa izateaz** gain, eragin juridiko osoak sortu behar ditu Administrazio hartzailean.

Akordioaren bidea saiatu behar dela ezartzean, euskararen **ofizialtasunari baldintza berri bat** ezartzea litzateke, zuzenbidearen arabera bidegabekoa litzatekeena. Konstituzio Auzitegiak diotenari begira, ofizialtasunaren deklarazioak administrazio publiko guztietan betebeharrak sortarazten ditu. Administrazio bakoitzaren betebeharra da ofizialtasun bikoitzari egokitzea²⁶. Administrazioen ardura osoa den egokitzapen hori ezin baldintza daiteke lankidetzaren akordioak sinatzeko behararen bitartez, bestela euskararen ofizialtasuna ez litzateke benetako ofizialtasuna izango.

Udal lege proiektua (7. artikulua)	Proposamena
7.- Toki-erakundeek beren arteko harremanetan eta Euskal Autonomia Erkidegoko gainerako administrazio publikoekiko harremanetan euskara gero eta gehiago erabil dadin sustatuko dute; horretarako, adostasuna bilatuko dute, eta, edonola ere, hizkuntza ofizial bat nahiz bestea erabili ahal izango dute, beste hizkuntza ofizialerako itzulpenik aurkeztu beharrik izan gabe.	7.- Toki-erakundeek beren arteko harremanetan eta Euskal Autonomia Erkidegoko gainerako administrazio publikoekiko harremanetan euskara gero eta gehiago erabil dadin sustatuko dute; euskaraz helarazitako dokumentuak erabateko eraginkortasun juridikoa izango dute, inolako itzulpenik eska ezingo delarik.

4.8. Udal langileak eta euskara

Bukatzeko, 5. Xedapen Gehigarrian nazio gaikuntza duten funtzionarioen erregimenaz dihardu. Xedapen gehigarri horretako 5 idaztiak udalerriei dagozkien eskumenak zerrendatzen dituenean interesgarria izan daiteke propio aipatzea, toki-administrazioek **euskararen ezagutza kontutan hartu behar dutela hornitzeko lehiaketetan**, hizkuntza eskakizunen sistemarekin bat. Proposamena zera litzateke: 5. Xedapen Gehigarrian 5 paragrafoaren ondoren **5 bis** berri bat zabaltzea honako eduki honekin:

Udal lege proiektua	Proposamena
5. Xedapen Gehigarria	5. Xedapen Gehigarria

²⁶ 82/86, 8 ZO

	<p>5. bis.</p> <p>Nazio gaikuntza duten funtzionarioen euskara gaitasuna kontutan hartuko da horniketa lehiaketetan, hizkuntza eskakizunen sistema aplikatuz.</p>
--	---

4.9. Proiektuan jaso gabe geratu diren gaiak

- Hizkuntza eraginaren ebaluazioa

Ingurumenaren arloan ohiko babes teknika den ingurumenaren gaineko eraginaren ebaluazioa, hizkuntza arlora ekartzea interesgarria gerta daiteke. Udalei onartzea dagozkien proiektu zein planek udalerriko hizkuntza egoeraren gainean eraginak izan dezakete. Eragin horiek bereziki larriak izan daitezke hizkuntza arnasguneak hauskorrak baitira. **Plan zein proiektuek hizkuntzaren gain izan dezaketen eragina neurtzea eta neurri zuzentzaileak proposatzea** benetan baliabide eraginkorra izan daiteke euskararen berreskurapenari begira. Juridikoki eragin horiek ebaluatzeak ez du inolako arazorik sortzen, besterik da neurri zuzentzaileen gaia, eraginkorrak izan daitezen lege estalduraren beharraz gainera arrazoizkoak eta proportzionatuak izan beharko baitira. Bide horretan, UEU, Kontseilua eta Gipuzkoako Foru Aldundiak 2015.urtean antolaturiko “Lurralde eta Hizkuntza- Hizkuntza eta Lurralde II” izeneko jardunaldietan Eragin Linguistikoa Ebaluatzeko tresna (ELE) aurkeztu zen. Dokumentu hori abiapuntu interesgarria izan daiteke proposamen hau edukiez betetze aldera.

Esandakoaren harira zera proposa daiteke: 7 artikuluari paragrafo berri bat gehitzea (8. paragrafoa izango litzatekeena) halako edukiren batekin:

Udal lege proiektua (7. artikulua)	Proposamena
	<p>8. Udalerri Euskaldunetako hizkuntza egoera soziolinguistikoan eragina izan dezakeen proiektu edo plangintzak onartu behar direnean, horien eragin linguistikoa ebaluatuko da, legearen arabera neurri zuzentzaile proportzionatuak ezar daitezten.</p>

- Kontratazioan eta diru-laguntzetan hizkuntza klausulak

Udalek egiten dituzten kontratuetan zein ematen dituzten diru-laguntzetan euskara sustatzeko klausulak ezar dezaten, interesgarri gerta daiteke Udal legean aukera hori beren-beregi aipatzea. Berez, nahitaezkoa da ondasunak eta zerbitzuak eman eta hartzeko burutzen diren administrazio jardueretan bi hizkuntza ofizialetan jarduteko gaitasuna izatea, beraz, administrazioak enpresa pribatu baten esku jartzen duenean prestazioak emateko ardura, euskaraz jarduteko gaitasuna duela eta hizkuntza eskubideak zainduko dituela bermatu beharko lirateke.

Kontratazio Legedia **Europar Batasuneko zuzenbidearekin** lotura estua du. Europar Batasuneko araudia kontutan hartuz, hizkuntza eskakizunak onargarriak izan daitezen, kontratuaren objektuarekin edota bere exekuzioa-

rekin harremana izan beharko dute (adibidez hiritarren hizkuntza eskubideak bermatze aldera). Detailetan erreparatu barik eta labur esanda, hizkuntza, **kontratazio prozesuaren une desberdinetan** kontutan hartua izan daiteke: esleipen irizpide gisa, balorazio irizpide gisa, baina bereziki, kontratugilearen betebeharrak gisa.

Esleipen irizpide gisa euskara erabiltzeagatik puntuazioa eskaintzeko aukera mugatua da. Fase honi begira, euskara jakin edo erabiltzeagatik puntuazioa eskaini ahalko da soilik hizkuntza ezaugarriek eskaintza onuragarriagoa bihurtzerik badu (adibidez, dokumentazioa euskaraz lantzeak itzulpen gastuak aurrezterik dituenen). Bigarrenez, kontratugilea aukeratzekoan euskara balorazio irizpide gisa kontutan hartu ahal izango da, baina kontu handiz, kontratuaren tipologiaren arabera eta honek eskatzen dituen prestazioaren arabera. Aldiz, euskara baloratzeko biderik argiena, **kontratuaren prestazioaren baldintzei** lotuta etor daiteke, betiere hizkuntza baldintzak Europar Batasuneko Zuzenbidearekin bateragarriak badira eta lizitazio-iragarkian eta pleguan, eta kontratuan adierazten badira. Berez, gizarte klausulak kontratuari gehitzeko biderik ohikoena prestazioei lotuz gauzatzea da. Kontratuak aipatu ahalko ditu: kontratua betearaztean euskara baliatu beharko dela, errotulazioan, oharretan, gizarteari zuzenduriko komunikazioetan, e.a. Halaber, kontratuak aipatu ahalko du hizkuntza baldintzak kontratuaren bete-arazpen baldintzak direla eta bere gauzatze-eza kontratua bertan behera geratzea ekar dezakeela.

Diru-laguntzaei dagokienez, Diru-laguntzei buruzko 38/2003 Lege Orokorreko 17. artikulua arabera onuradunei eska dakizkiekeen baldintzak diru-laguntzaren oinarrietan aurreikusitakoak izan beharko dira. Euskara sustatzeko klausula horiek **babes juridiko erantsia jasoko lukete Udal Lege proiektuak** halako zerbait jasoko balu: toki administrazioen diru-laguntzen onuradun diren enpresa zein norbanakoek gutxienez euskara erabili behar dute errotulazioan, oharretan eta publikoari zuzendu beharreko dokumentazioan, gutxienez horiek lotuta daudenean laguntzaren edo hitzarmenaren helburuarekin.

Udal lege proiektua	Proposamena
	<p>7. Xedapen gehigarria (berria): Kontratazioan eta diru-laguntzetan hizkuntza klausulak sartzea.</p> <p>Toki-erakundeetako sektore publikoko kontratazio organoek egindako kontratuek hizkuntz ofizialtasun bikoitzaren araudia bete beharko dute. Halaber, kontratazioan euskararen erabilpena sustatzeko klausulak gehituko dituzte, araubidearekin bat.</p> <p>Toki Erakundeek diru laguntzak publikoak eman behar dituztenean euskararen erabilera normalizatzeko neurri eta baliabideak aurreikusi beharko dituzte. Halaber, Lurralde Historikoetako Foru Arauekin bat euskara sustatzeko zerga pizgarriak aurreikusi ahalko dituzte.</p>